

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105003/B/2021/36114651174882052

**ANALÝZA ČINNOSTÍ HNUTIA HAMÁS NA
POZADÍ ARABSKO-IZRAELSKÉHO KONFLIKTU**

Bakalárska práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

**ANALÝZA ČINNOSTÍ HNUTIA HAMÁS NA
POZADÍ ARABSKO-IZRAELSKÉHO KONFLIKTU**

Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných politických vzťahov

Vedúci záverečnej práce: Ing. Kristína Krupová

Bratislava 2021

Jana Baričičová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že bakalársku prácu som vypracovala samostatne s uvedením použitej literatúry v súlade s vnútornými predpismi Ekonomickej univerzity v Bratislave.

Bratislava, 27.4.2021

Pod'akovanie

Týmto spôsobom by som sa chcela poďakovať mojej vedúcej záverečnej práce Ing. Kristíne Krupovej za jej odborné rady, bezproblémovú komunikáciu a cenné pripomienky, ktoré prispeli k zhotoveniu tejto práce. Veľká vďaka patrí aj PhDr. Viere Žúborovej, PhD., za jej trpezlivosť pri nekonečných diskusiách o danej problematike.

Abstrakt

BARIČIČOVÁ, Jana: *Analýza činností hnutia Hamás na pozadí arabsko-izraelského konfliktu*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných politických vzťahov. – Ing. Kristína Krupová. – Bratislava: FMV EU, 2021, 57 s.

Cieľom záverečnej práce je analyzovať špecifické postavenie hnutia Hamás ako neštátneho aktéra v súčasnom medzinárodnom a regionálnom kontexte, vychádzajúc z historických udalostí, okolností jeho vzniku, vývoja a spôsobu narábania s politickou mocou. Práca je rozdelená do 4 kapitol a obsahuje 2 tabuľky. Prvá kapitola predstavuje historický diskurz, zameriavajúc sa na udalosti, ktoré formovali povahu arabsko-izraelského konfliktu, najmä postavenie Židov a Arabov žijúcich na Blízkom východe. Druhá kapitola je venovaná teoretickému vymedzeniu pojmu politickej moci a jej jednotlivých druhov, ktoré je potrebné na pochopenie činnosti hnutia Hamás. Tretia kapitola obsahuje ciele a metodiku tejto bakalárske práce. Záverečná kapitola sa zaoberá historickými udalosťami a činnosťou Hamásu, ktoré sú nápomocné pri analýze zmien vo využívaní politickej moci. Sú nimi počiatočné okolnosti vzostupu Hamásu ako neštátneho aktéra, Dohoda z Oslo a voľby do palestínskych orgánov. Posledná časť záverečnej kapitoly sa zaoberá jednotlivými udalosťami, ktoré spôsobili zmeny v druhu využívanej moci. Výsledkom práce je poukázanie na to, že Hamás svoju činnosť a druh využívanej moci prispôbuje určitým okolnostiam so zámerom upevniť si svoje postavenie.

Kľúčové slová: Hamás, Palestína, arabsko-izraelský konflikt, Izrael, Blízky východ

Abstract

BARIČIČOVÁ, Jana: *Hamas: Analysis of actions in the background of the Arab-Israeli conflict*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Economic Relations and Economic Diplomacy. – Ing. Kristína Krupová. – Bratislava: FMV EU, 2021, 57 p.

The aim of this Bachelor thesis is to analyze a specific status of Hamas within the current international and regional context, based on knowledge of historical events, its origins and development, and the means of using different types of political power. The thesis is divided into 4 chapters and contains 2 tables. The first chapter represents a historical discourse, focusing on the events which shaped the Arab-Israeli conflict, in particular the relations of Jews and Arabs living in the Middle East. The second chapter is devoted to a theoretical concept of political power and its types, which is essential for understanding the actions of Hamas. The third chapter contains the objectives and methodology of this Bachelor thesis. The final chapter covers the historical events and actions of Hamas which help to analyze the changes regarding the use of political power. It refers to the circumstances of the rise of Hamas as a non-state actor, the Oslo Accords and the Palestinian elections. The last part of the final chapter examines particular events which led to a change of the used power. The result of this work is to point out that Hamas adapts its actions and the type of used power to certain circumstances with the aim to strengthen its position.

Keywords: Hamas, Palestine, Arab-Israeli conflict, Israel, Middle East

Obsah

Úvod	8
1 Súčasný stav riešenia danej problematiky doma a v zahraničí	9
1.1 Počiatky moderného arabsko-izraelského konfliktu	9
1.1.1 Postavenie Židov a Arabov v Osmanskej ríši.....	10
1.1.2 Sionizmus a arabské nacionalistické hnutia	12
1.1.3 Prvá svetová vojna a vplyv Veľkej Británie na Blízkom východe.....	13
1.1.4 Britský mandát v Palestíne	15
1.1.5 Vznik štátu Izrael.....	18
1.1.6 Palestínski utečenci	19
1.1.7 Obdobie formovania hnutia Hamás.....	21
2 Teoretické vymedzenie politickej moci ako nástroja štátnych a neštátnych aktérov	24
2.1 Politická moc.....	24
2.1.1 Hard, soft, sharp a smart power.....	25
3 Ciele a metodika práce	29
3.1 Hlavný cieľ a parciálne ciele práce	29
3.2 Metodika práce.....	29
4 Výsledky práce a diskusia	31
4.1 Vzostup Hamásu ako neštátneho aktéra s exekutívnymi prvkami: pozadie a legitimita	31
4.1.1 Charta Hamásu z roku 1988	32
4.1.2 Vzťah Hamásu a OOP	34
4.2 Dohoda z Oslo: zárodok modernej legitimacy Hamásu	37
4.3 Voľby ako zdroj legitimacy Hamásu.....	40
4.4 Moc ako zdroj modernej legitimacy Hamásu.....	44
4.4.1 Prechod od hard power k soft power	44
4.4.2 Sharp power	46

4.4.3 Voľby 2021 a otázka moci.....	46
Záver	48
Zoznam použitej literatúry	50

Úvod

Legitimita je významným nástrojom, prostredníctvom ktorého aktéri získavajú v štáte svoje exekutívne, legislatívne a mocenské postavenie. V súčasnosti môžeme pozorovať, že legitimitu si nárokuje aj rôzne povstalecké hnutia, národy snažiac sa o svoje sebaurčenie, či iné radikálne skupiny obyvateľstva, no v rámci tradičných teoretických konceptov je ich legitímne postavenie otázne. Jedným z takýchto aktérov je aj Hamás, ktorý je ústredným subjektom našej práce.

Primárnym cieľom našej práce je na základe historického diskurzu a vývoja činností hnutia Hamás analyzovať špecifické spôsoby koncipovania svojej legitimacy.

V prvej kapitole sa zameriame na historické udalosti, ktoré formovali povahu arabsko-izraelského konfliktu, a predovšetkým postavenie Židov a Arabov, dvoch etník žijúcich na Blízkom východe. Považujeme za nevyhnutné analyzovať udalosti týkajúce sa samotného arabsko-izraelského konfliktu, nakoľko ovplyvnili povahu vzťahov v danom regióne a neskôr samotný vznik Hamásu.

V druhej kapitole si teoreticky vymedzíme koncept politickej moci a jej jednotlivé druhy, o ktorých sa domnievame, že Hamás využíva pri budovaní svojej legitimacy, a ktoré nám pomôžu identifikovať zmeny v činnosti Hamásu počas jednotlivých období.

Tretia kapitola nám objasní cieľ tejto práce, ako aj parciálne ciele, ktoré nám napomáhajú splniť náš hlavný cieľ. Súčasťou je aj popis metód, ktoré v záverečnej práci používame.

Finálna kapitola predstavuje praktickú aplikáciu historických súvislostí a teoretického konceptu politickej moci na príklade hnutia Hamás. V štyroch podkapitolách sa zameriame na kľúčové fenomény, ktoré ovplyvnili vzostup Hamásu ako neštátneho aktéra. V prvej z nich sa sústreďíme na obdobie vzniku Hamásu a analýzu jeho štatútu. To nám umožní lepšie porozumieť ideológii hnutia a motívom jeho správania vo vzťahu k verejnosti a ostatným aktérom v regióne. Obsahom druhej časti je analýza dôsledkov Dohody z Oslo, ako jednej z kľúčových udalostí prispievajúcej k zmene využívaného druhu politickej moci. V tretej podkapitole sledujeme, ako druh moci súvisí s voľbami do palestínskych samosprávnych orgánov. Na základe nadobudnutých vedomostí sa v poslednej časti venujeme významným medzníkom, ktorých dôsledkom je zmena politickej moci od *hard power* k sofistikovanejšiemu nástrojom *soft power*.

1 Súčasný stav riešenia danej problematiky doma a v zahraničí

Súčasný arabsko-izraelský konflikt tu nie je od nepamäti, ako sa často hovorí, a dokonca nemá svoj prapôvod ani v náboženstve. Religiozita je síce v súčasnosti jednou z jeho neoddeliteľných súčastí, avšak nie je jeho hlavným, ani pôvodným rysom. Základom konfliktu sú fenomény, ktoré sú vo svojej podstate skôr nenáboženské – nacionalizmus a s ním súvisiace spory.¹ Tie sa začali výrazne objavovať v 19. storočí - v období, ktoré sme určili za počiatky moderného arabsko-izraelského konfliktu aj pre potreby tejto práce.

V rámci tejto kapitoly sa sústreďíme najmä na pochopenie podstaty konfliktu, rozoberieme jednotlivé historické momenty, ktoré formovali novodobé postavenie nielen palestínskeho územia, ale aj etnika, ktoré sa snažilo o autonómnosť v rámci tohto historického územia. Samozrejme, prihliadame aj na územné a demografické usporiadanie tohto regiónu, ktoré ovplyvnili vznik a vývoj nacionalistických a politických hnutí. Jedným z týchto hnutí, ktoré je v súčasnosti významným aktérom v tejto oblasti, je aj Hamás.

1.1 Počiatky moderného arabsko-izraelského konfliktu

Až do druhej polovice 19. storočia nebol v rámci Osmanskej ríše palestínskemu územiu pripisovaný dôležitý význam, či už strategický alebo hospodársky. Palestínska oblasť bola chudobná a zaostalá, čo bolo spôsobené vládou regionálnych panovníkov, ktorí prijímali úplatky a nepristupovali zodpovedne k plneniu svojich povinností. Daný stav im umožňoval upevňovať si moc nad územím a obyvateľstvom.

Až v druhej polovici 19. storočia sa postupne znova podarilo Osmanskej ríši prevziať kontrolu nad územím Palestíny², čo viedlo aj k zlepšeniu životnej úrovne obyvateľstva. Najmä počas vlády Sultána Abdul Hamida II. došlo jeho zásluhou k modernizácii školstva, armády a celkovej infraštruktúry.³ Okrem toho bol v roku 1869 uvedený do prevádzky Suezský prieplav, čo zvýšilo strategický význam danej oblasti. Dovtedy sa v Palestíne⁴ nenachádzali veľmi dobré cesty, prístavy ani železnica. Výstavba infraštruktúry a snaha osmanských sultánov posilniť svoju centrálnu moc mali však na fungovanie Osmanskej ríše aj druhotný účinok. Na modernizácii sa podieľali najmä európski inžinieri a investori, čím

¹ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestína: Minulosť, súčasnosť a smerovanie blízkovýchodného konfliktu*. 2005. s.38

² Územím Palestíny v tejto práci označujeme geografické územie dnešného Izraela, vrátane Západného brehu Jordánu a Pásmu Gazy.

³ BICKERTON, I. J. - KLAUSNER, C. L.: *A History of the ARAB-ISRAELI CONFLICT*. 2016. s.49

⁴ Pojmom Palestína v tejto práci myslíme to isté ako územie Palestíny.

rástol vplyv a prítomnosť Európanov v Osmanskej ríši. Práve tomu sa osmanskí vládcovia snažili niekoľko storočí predtým zabrániť. Táto skutočnosť neskôr ovplyvnila aj vývoj nami skúmaného konfliktu na Blízkom východe.

Bickerton uvádza, že *„je potrebné sledovať aj vtedajší demografický vývoj, hospodárske pomery, status židovskej komunity a pribúdajúce sionistické a arabské národné hnutia. Pohľady a názory Izraelčanov a Palestínčanov sa totiž v takmer všetkých týchto otázkach odlišujú“*⁵, čo prispelo k budovaniu ich vzájomného konfliktu.

1.1.1 Postavenie Židov a Arabov v Osmanskej ríši

Dôležitým aspektom arabsko-izraelského konfliktu je historické postavenie Židov a Arabov v Osmanskej ríši. Presný počet jej obyvateľov je ťažké dohľadať. Veľa občanov sa sčítaniu obyvateľstva vyhýbalo z dôvodov, aby nemuseli platiť dane alebo slúžiť v armáde. Viaceré zdroje však uvádzajú údaje z konca 19. storočia, ktoré sú takmer rovnaké. Čejka a Bickerton uvádzajú, že na konci 19. storočia žilo na území Palestíny a Sýrie približne 24 tisíc - 25 tisíc Židov, čo bolo v porovnaní s vyše 400-tisícovým arabským⁶ obyvateľstvom zanedbateľné množstvo. Potvrďuje to aj sčítanie ľudu z roku 1878, ktoré prebehlo v Jeruzaleme, Nábluse a v Akko.

⁵ BICKERTON, I. J. - KLAUSNER, C. L.: *A History of the ARAB-ISRAELI CONFLICT*. 2016. s.47

⁶ Väčšina arabského obyvateľstva vyznáva islam. Preto sa v tomto sčítaní obyvateľstva objavuje pojem „Moslimovia“.

Tabuľka 1 **Údaje zo sčítania obyvateľstva v Osmanskej ríši z roku 1878**

Skupina obyvateľstva	Populácia	Percentuálny podiel (%)
Moslimovia	403 795	85,5
Kresťania	43 659	9,2
Židia	15 001	3,2
Židia (narodení v zahraničí)	cca. 10 000	2,1
Spolu:	472 455	100,0

Zdroj: CANADIANS FOR JUSTICE AND PEACE IN THE MIDDLE EAST: *Demographics of Historic Palestine prior to 1948*. Factsheet no.7, 2004. [cit.2020-03-12]. Dostupné na internete: <<https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/cjpme/pages/2116/attachments/original/1470170922/07-En-Demographics-Factsheet.pdf?1470170922>>

Židia boli v porovnaní s Arabmi demografickou menšinou. Prejavovalo sa to na ich diskriminácii - nemohli zastávať pozície na úradoch, slúžiť v armáde, museli platiť špeciálnu daň, nesmeli uzatvárať manželstvo s moslimskými ženami. V priebehu 19. storočia došlo k postupnému zlepšeniu ich postavenia v rámci Palestíny. Dôvodom boli už spomínané reformy osmanských sultánov podnecujúce politickú a náboženskú rovnosť všetkých obyvateľov, ako aj rastúci európsky vplyv a záujem o tento región.⁷

Všetky tieto zmeny viedli k prílevu Židov na územie Palestíny. Ešte počas Osmanskej ríše sa zvyšoval počet židovských prisťahovalcov. Spočiatku prichádzali len ako turisti alebo pútnici, neskôr si začali stavať domy, farmy, postupne zakladali osady a mestá. S rastúcou židovskou imigráciou klesala miera tolerancie arabského obyvateľstva.

Židovské prisťahovalecké vlny sú známe pod názvom *alija*. Tento pojem označuje príchod Židov do izraelskej zeme. Prvá *alija* sa datuje do obdobia rokov 1881 - 1903. Jej výsledkom bolo usadenie sa asi 10 tisíc Židov, ktorí od Arabov kúpili takmer 100 tisíc árov pôdy, zakladajúc si na nich farmy a zamestnávajúc arabských roľníkov. V niekoľkých školách sa dokonca začala vyučovať hebrejčina.⁸ Mnohí Židia sa k svojim arabským zamestnancom často správali kruto i napriek tomu, že za nich vykonávali manuálnu prácu.

⁷ BICKERTON, Ian J. - KLAUSNER, Carla L.: *A History of the ARAB-ISRAELI CONFLICT*. 2016. s.55

⁸ Tamže, s.66

Okrem toho mali židovskí prisťahovalci aj svojich finančných sponzorov, ktorí pre nich so súhlasom osmanského sultána skupovali pozemky od arabských vlastníkov.

Druhá *alija* bola dôsledkom niekoľkých pogromov⁹, ktoré sa udiali v Rusku koncom 19. a začiatkom 20. storočia a oslabovali u židovských obyvateľov v Rusku pocit inklúzie. Následkom bola ich imigrácia na územie Palestíny, kde už v roku 1914 asi 60 tisíc Židov obývalo približne 100 tisíc árov pôdy.¹⁰

Za príčinu tohto veľkého prírastku býva často označovaný sionizmus.¹¹ No asi len jedno percento z takmer 3 miliónov Židov, ktorí emigrovali z Ruska na prelome 18. a 19. storočia, sa usídlilo v Palestíne. Podobný trend bol prítomný aj pri migrácii z krajín západnej Európy. Prestťahovanie sa na územie Palestíny pre Židov nepredstavovalo riešenie ich ekonomických, politických, náboženských či sociálnych problémov, ktorým museli čeliť. Priaznivejšou alternatívou bola pre nich napríklad emigrácia do USA.¹² Vo všeobecnosti je ale sionizmus považovaný za dôležitý aspekt pri vývoji arabsko-izraelského konfliktu.

1.1.2 Sionizmus a arabské nacionalistické hnutia

Sionizmus sa objavil skôr než sa začali formovať prvé myšlienky arabských nacionalistických hnutí. Ide o myšlienkový smer z 19. storočia, vychádzajúc z európskych osvietenských a liberálnych prúdov. Jeho hlavným cieľom je presídlenie Židov na územie Palestíny a vybudovanie židovského štátu. Ďalším významným podnetom pre jeho vznik bol antisemitizmus prítomný najmä v krajinách západnej Európy.¹³

Popredný predstaviteľ sionizmu Theodor Herzl publikoval v roku 1896 knihu s názvom *Židovský štát: Pokus o moderné riešenie židovskej otázky* (v origináli: *Der Judenstaat: Versuch einer modernen Lösung der Judenfrage*). Stal sa osobnosťou, ktorá zvýšila povedomie o sionizme medzi verejnosťou. „Ako uvádza Shlomo Avineri, bol to on¹⁴, kto premenil sionistické riešenie z okrajového javu židovského života na súčasť celosvetovej politiky – a tým neprestalo byť dodnes.“¹⁵

⁹ Pogrom označuje „*masové napadnutie skupiny obyvateľstva spojené s vraždením, rabovaním*“. In: SLOVNÍKOVÝ PORTÁL JAZYKOVEDNÉHO ÚSTAVU Ľ. ŠTÚRA SAV: Krátky slovník slovenského jazyka 4 z r. 2003 – kodifikačná príručka. [cit.2021-23-04]. Dostupné na:

<<https://slovník.juls.savba.sk/?w=pogrom&s=exact&c=Peaf&cs=&d=kssj4#>>

¹⁰ BICKERTON, Ian J. - KLAUSNER, Carla L.: *A History of the ARAB-ISRAELI CONFLICT*. 2016. s.68

¹¹ Vid' kapitola 1.1.2 Sionizmus a arabské nacionalistické hnutia.

¹² BICKERTON, Ian J. - KLAUSNER, Carla L.: *A History of the ARAB-ISRAELI CONFLICT*. 2016. s.68

¹³ ZROSTLÍK, D.: *Sionismus*. [cit.2020-02-12]. Dostupné na internete: <<https://www.e-polis.cz/clanek/sionismus.html>>

¹⁴ Theodor Herzl

¹⁵ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestína: Minulosť, súčasnosť a smerovanie blízkeho východu konfliktu*. 2005. s.22

Herzl vo svojej knihe vníma Židov ako národ, ktorý si „v dejinách vytrpel toľko ako nijaký iný“. Otázkou zostávalo, kde by mal byť židovský štát zriadený. Podľa Herzla „do úvahy pripadali dve oblasti: Palestína a Argentína“¹⁶. Myšlienka založiť štát na území Palestíny bola presadená na Prvom sionistickom kongrese v Bazileji v roku 1897. Išlo o ustanovujúci kongres Svetovej sionistickej organizácie (z angl. *World Zionist Organization*), ktorému Herzl predsedal, a na ktorom bol prijatý *Bazilejský program* venujúci sa riešeniu židovskej otázky.

Citujúc *Bazilejský program*¹⁷ „Sionizmus sa usiluje o vytvorenie právne zabezpečenej domoviny pre židovský ľud na území Palestíny. Na dosiahnutie tohto cieľa Kongres prichystá nasledujúce prostriedky:

1. osídlenie Palestíny židovskými poľnohospodármi, remeselníkmi a obchodníkmi;
2. usporiadanie a zjednotenie miestneho židovského ľudu s ohľadom na tamojšie zákony;
3. posilnenie národného židovského cítenia a vedomia;
4. prípravné kroky na získanie všetkých od vlády potrebných súhlasov na dosiahnutie cieľa sionizmu.“

Ako uvádza Čejka, židovských obyvateľov mala pred rastúcim antisemitizmom ochrániť verejne a legálne získaná domovina pre židovský ľud v Palestíne. Práve zrážka židovského nacionalizmu s arabskými národnými túžbami začala vnášať do relatívne harmonických židovsko-arabských vzťahov prvé veľmi vážne základy nedôvery.¹⁸

1.1.3 Prvá svetová vojna a vplyv Veľkej Británie na Blízkom východe

Vplyv viacerých svetových veľmocí na Blízkom východe narastal už v priebehu 19. storočia. Najvýraznejšie snahy ovládnuť dané územie dlhodobo prejavovala Veľká Británia, ktorá sa s podporou Osmanskej ríše snažila v oblasti získať výhodu pred Francúzmi a Rusmi. Svoju pozíciu si Briti upevnili až po prvej svetovej vojne po nadobudnutí dvoch strategických území – Egypta, ktorý sa stal ich protektorátom, a anektovaného Cypru.

Arabi obývajúci územie súčasnej Palestíny v prvej svetovej vojne podporovali Veľkú Britániu v boji proti Osmanom, pod príslubom možnosti založenia si nezávislého štátu po jej skončení. Vysoký britský komisár v Egypte Sir Henry McMahon prisľúbil, že „Veľká

¹⁶ HERZL, T.: *Der Judenstaat: Staatsschrift*. 2005. s.41

¹⁷ THE NEW YORK TIMES: *Zionist Congress In Basel*. [cit.2020-02-12]. Dostupné na internete: <https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1897/08/31/100432012.pdf?pdf_redirect=true&ip=0>

¹⁸ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestína: Minulosť, súčasnosť a smerovanie blízkovýchodného konfliktu*. 2005. s.21, 23

Británia podporí túžby po národnej samostatnosti v celom arabsky hovoriacom svete”¹⁹ v prípade, že sa Arabi vo vojne pridajú na stranu Britov. Potvrďovala to korešpondencia medzi ním a šarífom Husajnom z rokov 1915 a 1916.²⁰ V liste z 24. októbra 1915 McMahon píše, že „*Veľká Británia je pripravená uznať nezávislosť Arabov*“²¹ na území dnešnej Sýrie, Libanonu, Iraku, Arabského polostrova a Palestíny.²²

V tom istom období však Briti oslovili francúzskych predstaviteľov s cieľom vyjasniť si ich zahraničnú politiku týkajúcu sa územia vtedajšej Osmanskej ríše. Francúzi prejavovali záujem upevniť si svoj vplyv na Blízkom východe, čo nemuselo byť zlučiteľné s britskými ambíciami. Výsledkom britsko-francúzskych rokovaní, ktoré viedol britský poslanec Mark Sykes a francúzsky diplomat François Georges-Picot, bola *Sykesova-Picotova dohoda*. Tieto dve mocnosti sa dohodli na rozdelení sfér vplyvu na území Osmanskej ríše. Čo sa Palestíny týka, územie nachádzajúce sa západne od rieky Jordán, vrátane Jeruzalema, sa malo stať medzinárodnou zónou. *Sykesova-Picotova dohoda* však obsahovala ustanovenia, ktoré odporovali obsahu korešpondencie Husajna a McMahona.²³

Avšak nárok na územie Palestíny Briti prisľúbili aj sionistom; Palestína pod správou sionistov sa im javila výhodnejšia.²⁴ V roku 1917 bola podpísaná *Balfourova deklarácia*, ktorá je zlomovým bodom v dejinách sionistického hnutia.²⁵ Išlo o list britského ministra zahraničia Arthura Balfoura adresovaný predsedovi Britskej sionistickej organizácie Walterovi Rothschildovi. Ním Briti vyjadrili súhlas so zriadením národnej domoviny pre židovský ľud na území Palestíny, prisľúbili uľahčiť jej konštituovanie, a zároveň zabrániť konaniu v rozpore s občianskymi a náboženskými právami ostatných komunít žijúcich na území Palestíny.²⁶

Je však nutné poznamenať, že sa v *Balfourovej deklarácii* v súvislosti so židovským obyvateľstvom neobjavuje pojem „štát“. Napriek tomu text predstavoval základ podpory návratu Židov na Blízky východ. Hoci zriadenie štátu bolo jednoznačným cieľom sionistov, Britom sa takéto rozhodnutie zdalo byť príliš unáhlené. Podľa Balfoura bol prijateľnejší termín „národná domovina“, aj keď sa dalo predpokladať, že proces povedie k zriadeniu

¹⁹ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestína: Minulosť, súčasnosť a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2005. s.33

²⁰ SHLAIM, A.: *Lion of Jordan: The Life of King Hussein in War and Peace*. 2008. s.6

²¹ STEININGER, R.: *Der Nahostkonflikt*. 2003. s.9

²² SMITH, Ch. D.: *Palestine and the Arab-Israeli Conflict: A History with Documents*. 2017. s.111

²³ BICKERTON, I. J. - KLAUSNER, C. L.: *A History of the ARAB-ISRAELI CONFLICT*. 2016. s.81

²⁴ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestína: Minulosť, súčasnosť a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2005. s.34

²⁵ STEININGER, R.: *Der Nahostkonflikt*. 2003. s.73

²⁶ KRAMER, M.: *The Forgotten Truth About the Balfour Declaration*. [cit.2021-16-02]. Dostupné na internete: <<https://mosaicmagazine.com/essay/israel-zionism/2017/06/the-forgotten-truth-about-the-balfour-declaration/>>

nezávislého židovského štátu. Na základe *Balfourovej deklarácie* malo byť územie Palestíny Britmi uznané ako národná domovina pre židovský ľud a Sionistická organizácia v Palestíne predstavovať autonómny orgán zastupujúci Židov až do momentu, kým nedosiahnu na území Palestíny väčšinu.²⁷

Arabské národné povedomie však postupne rástlo, *Balfourovu deklaráciu* vnímali ako „popretie ich práva na samourčenie a obávali sa, že vytvorenie národnej domoviny pre židov v Palestíne povedie k vyvlastneniu ich domovov a k strate vlasti“.²⁸

Veľa optimizmu Arabom neprinieslo ani vyjadrenie popredného sionistického predstaviteľa Chaima Weizmanna na mierovej konferencii v Paríži. Weizmann na otázku ministra zahraničných vecí Spojených štátov amerických Roberta Lansinga, ako si predstavuje národnú domovinu pre Židov odpovedal, že si predstavuje vytvoriť „*Palestínu takú židovskú, ako je Amerika americká alebo Anglicko anglické*“.²⁹

1.1.4 Britský mandát v Palestíne

V dôsledku vývoja daných udalostí rástol britský vplyv v arabskom svete. Medzi rokmi 1920 až 1948 existoval na palestínskom území tzv. Britský mandát.

Toto zriadenie oficiálne Britom priznala Spoločnosť národov v roku 1920 na Medzinárodnej konferencii v San Remo³⁰ a išlo o formu medzinárodného poručníctva nad koloniálnymi územiami vo vojne porazených veľmocí. Briti mali byť zodpovední za riadenie, rozvoj kultúrnej a sociálnej sféry, až kým nebudú obyvatelia spôsobilí osamostatniť sa.³¹ Ich mandát sa rozliehal na území dnešného Izraela a Jordánska³² a už len podľa jeho definície je zrejmý jeho vplyv na tamojšie obyvateľstvo.

Ustanovenia mandátu premenili dohodu Britov a sionistov zhmotnenú v *Balfourovej deklarácii* na medzinárodne uznávaný dokument, na základe ktorého sa Británia zaviazala plniť politiku o národnej domovine pre Židov výmenou za spoluprácu a podporu sionistov v Palestíne.³³ Prvým vysokým komisárom pre Palestínu sa stal Sir Herbert Louis Samuel. Zodpovedal za vytvorenie politických a ekonomických podmienok umožňujúcich vznik národnej židovskej domoviny v Palestíne – cieľa deklarácie. Zároveň však nemali byť

²⁷ SMITH, Ch. D.: *Palestine and the Arab-Israeli Conflict: A History with Documents*. 2017. s.127-128

²⁸ SORBY, K. ml: *Arabský východ (1918-1945)*. 2013. s.147

²⁹ STEININGER, R.: *Der Nahostkonflikt*. 2003. s.12

³⁰ BICKERTON, I. J. - KLAUSNER, C. L.: *A History of the ARAB-ISRAELI CONFLICT*. 2016. s.90

³¹ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestína: Minulosť, súčasnosť a smerovanie blízkovýchodného konfliktu*. 2005. s.40

³² Konkrétne išlo o časť vtedajšieho územia Palestíny, z ktorého sa neskôr vyčlenilo Zajordánsko.

³³ KAYYALI, A. W.: *Palestine: A modern History*. neznámy rok vydania. s.84

ostatné komunity žijúce na danom území utláčané či inak znevýhodňované, Arabov nevynímajúc.³⁴

Samotný Článok 4 obsiahnutý v podmienkach Palestínskeho mandátu priznal Sionistickej organizácii status verejného orgánu, ktorý má spolupracovať s palestínskou administratívou, podieľať sa na rozvoji krajiny a v spolupráci s britskou vládou napomôcť vybudovať národnú domovinu pre Židov. Okrem toho Článok 6 vytýčil, že palestínska samospráva by mala uľahčiť imigráciu a usadenie sa Židov na území Palestíny.³⁵

Nakoľko „hodnoty západnej liberálnej demokracie vrátane jej individualizmu sú cudzie islamskému systému“³⁶, prítomnosť Britov v rámci moslimskej komunity bola považovaná za hrozbu pre moslimskú vieru.

Toto presvedčenie bolo ešte posilnené prílevom židovských prisťahovalcov. Okrem toho Arabi počas existencie Britského mandátu nemali žiaden vlastný zastupiteľský orgán porovnateľný so Sionistickou organizáciou.³⁷ Všetky ich orgány boli na nižších úrovniach. Napriek tomu, že Arabi boli väčšinovým obyvateľstvom, nemali v zastupiteľských orgánoch adekvátne proporčné zastúpenie. Židia zastávajúci obdobné funkcie mali vyššie mzdy a dokázali jednoduchšie presadzovať svoje záujmy.³⁸ Arabské organizácie boli v porovnaní so sionistickými aj odlišne štruktúrované, keďže tie boli do veľkej miery ovplyvnené fungovaním západných demokracií.

Od vzniku Britského mandátu v Palestíne bola arabská národná identita utláčaná. Na rozdiel od pojmu „Židia“, ktorý bol explicitne uvedený v *Balfourovej deklarácii* aj v podmienkach o mandáte, sa v nich slovo „Arabi“ nespomínalo. V prípade *Balfourovej deklarácie* boli označené pojmom „nežidovské komunity“; v článkoch o mandáte ako „iné časti populácie“. Ak bolo potrebné rozlíšiť osoby žijúce na danom území a prisťahovalcov³⁹, uprednostňovalo sa označenie obyvateľov na základe ich vierovyznania – v prípade Arabov bolo teda použité slovo „moslim“.⁴⁰

V súvislosti s *Balfourovou deklaráciou* a obdobím Britského mandátu v Palestíne sa začali objavovať mnohé násilné prejavy medzi tamojšími obyvateľmi. Britskí predstavitelia

³⁴ YALE LAW SCHOOL: *The Palestine Mandate*. [cit. 2021-18-02]. Dostupné na internete: <https://avalon.law.yale.edu/20th_century/palmanda.asp#:~:text=The%20Mandatory%20shall%20be%20responsible,the%20civil%20and%20religious%20rights>

³⁵ Tamže.

³⁶ HUDEC, J.: *Stručný náčrt základov islamského fundamentalizmu*. 2003. s.46

³⁷ BICKERTON, I. J. - KLAUSNER, C. L.: *A History of the ARAB-ISRAELI CONFLICT*. 2016. s.95

³⁸ SMITH, Ch. D.: *Palestine and the Arab-Israeli Conflict: A History with Documents*. 2017. s.197

³⁹ Osoby žijúce na danom území bolo potrebné odlišiť od prisťahovalcov napríklad pri tvorbe výročných správ.

⁴⁰ SMITH, P. A.: *Palestine and the Palestinians 1876-1983*. 1984. s.47

sa pokúšali tieto konflikty riešiť, čoho výsledkom bolo niekoľko rozhodnutí o obmedzení židovského prisťahovalectva a rovnako aj ukončenie „*zvyhodneného nákupu arabskej pôdy židmi*“⁴¹.

Napríklad už v roku 1922 bola na podnet vysokého komisára pre Palestínu Samuela vydaná tzv. *Biela kniha*, niekedy označovaná ako *Biela listina* (z angl. *White Paper*). Briti v nej zdôrazňovali, že je potrebné pokračovať v budovaní národnej domoviny pre Židov, avšak nie na úkor ostatných ľudí žijúcich na území Palestíny. Z toho dôvodu považovali za dôležité zvýšiť migračné kvóty, avšak počet prisťahovalcov nesmel prekročiť ekonomickú kapacitu krajiny. Zároveň bolo nevyhnutné zabezpečiť, aby prichádzajúci obyvatelia nepripravili súčasné obyvateľstvo o zamestnanie.⁴²

S nástupom Adolfa Hitlera k moci a narastajúcimi prejavmi antisemitizmu v ďalších európskych krajinách začiatkom 30. rokov rástol aj počet Židov, ktorí sa rozhodli emigrovať na územie Palestíny. V roku 1933 sa na územie Palestíny prisťahovalo vyše 30 tisíc Židov, čo bolo trojnásobne viac ako rok predtým.⁴³ V roku 1936 dosiahol počet židovských obyvateľov takmer 400 tisíc, čo predstavovalo približne 30 percent celkovej populácie. Rástla tak aj pravdepodobnosť, že Židia postupne prevýšia vo svojom počte arabských obyvateľov.⁴⁴ V dôsledku udalostí v Nemecku a najmä Poľsku⁴⁵ sa sionistickí predstavitelia rozhodli upustiť od znížených kvót a povoliť prisťahovanie väčšiemu počtu Židov ako bolo pôvodne schválené.

Arabov znepokojovala predstava, že sa na území Palestíny stanú menšinou. Stret arabských a židovských ambícií sa v roku 1936 premietol až do ozbrojeného konfliktu. Zámienkou bolo zistenie, že Židia vo veľkom pašujú do krajiny zbrane⁴⁶ a situácia, keď v novovybudovaných arabských školách židovský majiteľ odmietol zamestnať arabských učiteľov.⁴⁷ Daný konflikt je označovaný ako Veľké arabské povstanie, ktorého koniec sa datuje do roku 1939.

Briti sa snažili nepokoje vyriešiť a v roku 1936 bola na územie Palestíny vyslaná tzv. *Peelova komisia* s cieľom zistiť pôvod konfliktu a navrhnúť jeho riešenie. Výsledkom bola správa, ktorá ako jedinou možnosť deklarovala rozdelenie Palestíny na dva suverénne štáty,

⁴¹ SORBY, K. R.: *Arabský východ (1945-1958)*. 2005. s.41

⁴² YALE LAW SCHOOL: *British White Paper of June 1922*. [cit.2021-20-02]. Dostupné na internete: <https://avalon.law.yale.edu/20th_century/brwh1922.asp>

⁴³ SHERMAN, A. J. *Mandate Days: British Lives in Palestine, 1918-1948*. 1997. s.87

⁴⁴ BICKERTON, I. J. - KLAUSNER, C. L.: *A History of the ARAB-ISRAELI CONFLICT*. 2016. s.103

⁴⁵ Nakolko sa v období druhej svetovej vojny začalo Adolfom Hitlerom nariadené prenasledovanie židovského obyvateľstva, veľká časť obyvateľov sa snažila z daných krajín emigrovať.

⁴⁶ SORBY, K. R.: *Arabský východ (1945-1958)*. 2005. s.41

⁴⁷ KAYYALI, A. W.: *Palestine: A modern History*. neznámy rok vydania. s.189

arabský a židovský, pričom niektoré strategicky dôležité miesta by ostali pod britskou správou. Komisia toto riešenie odôvodňovala tým, že arabské obyvateľstvo sa nikdy nezmieri s vytvorením národnej domoviny pre Židov a ani jedna strana nebude schopná akceptovať, že v krajine tvorí menšinu.⁴⁸

Nakoľko sa však tento plán po posúdení všetkými zúčastnenými stranami ukázal ako nerealizovateľný, vláda Veľkej Británie navrhla alternatívnu politiku, prihliadajúc na záväzky a potreby Židov aj Arabov. Súhrnom opatrení bola ďalšia *Biela kniha*, ktorá sa v otázke budovania národnej domoviny pre Židov čiastočne odvolávala na tú z roku 1922. Obmedzovala ale židovské prisťahovalectvo na 75 tisíc ľudí v priebehu nasledujúcich piatich rokov a stanovila, že ďalšie bude podliehať súhlasu Arabov. Dôvodom bolo, že imigrácia Židov za posledných dvadsať rokov viedla k narušeniu vzájomnej tolerancie medzi Arabmi a Židmi, čo nebolo zlučiteľné so zachovaním mieru a bezpečnosti pri budovaní národnej domoviny pre Židov. Briti nenavrhovali úplný zákaz imigrácie najmä kvôli udalostiam odohrávajúcim sa na európskom kontinente. Palestína sa ale mala v priebehu ďalších desiatich rokov stať nezávislým štátom, v ktorom by Arabi aj Židia koexistovali. Britské vyjadrenia naznačovali, že sionizmus a budovanie jednotného židovského štátu na území Palestíny sa pre nich stalo príťažbou.⁴⁹ Nová britská politika sa zdala byť zhovievavejšia voči Arabom, no nenaplnila ich očakávania, pretože nezastavila imigráciu Židov a nepriniesla im vidinu nezávislosti.⁵⁰ Na druhej strane sa proti nej postavili sionistickí predstavitelia. Židovské komunity si v dôsledku danej politiky a udalostí druhej svetovej vojny uvedomili, že si vlastný štát musia vybojovať.⁵¹

1.1.5 Vznik štátu Izrael

Napätie medzi obyvateľmi Britského mandátu pokračovalo aj po skončení druhej svetovej vojny. Začiatkom roka 1947 bol spor na riešenie postúpený novovzniknutej Organizácii spojených národov (OSN), keďže Veľká Británia nedokázala nájsť spôsob na zmierenie oboch strán. Na základe rezolúcie Valného zhromaždenia OSN⁵² bol Britský

⁴⁸ SHERMAN, A. J. *Mandate Days: British Lives in Palestine, 1918-1948*. 1997. s.99

⁴⁹ STEININGER, R.: *Der Nahostkonflikt*. 2003. s.24-25

⁵⁰ SMITH, Ch.: *Palestine and the Arab-Israeli Conflict: A History with Documents*. 2017. s.231

⁵¹ BICKERTON, I. J. - KLAUSNER, Carla L.: *A History of the ARAB-ISRAELI CONFLICT*. 2016. s.113

⁵² UNITED NATIONS: *Resolution Adopted on the Report of the Ad Hoc Committee on the Palestinian Question*. [cit.2021-05-04]. Dostupné na internete:
<[<https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181\(II\)>](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181(II))>

mandát v Palestíne zrušený a bol vydaný plán rozdelenia daného územia. Zriaďiť sa mali dva nezávislé štáty a Jeruzalem mal ostať pod medzinárodnou správou.

Dátumom oficiálneho vzniku štátu Izrael je 14. máj 1948.⁵³ Vyhlásenie izraelskej nezávislosti vyvolalo prvú arabsko-izraelskú vojnu, ktorej prvotným agresorom bola koalícia arabských štátov. Konflikt sa skončil víťazstvom Izraela, ktorý zo svojich území vytlačil takmer 300 tisíc arabských obyvateľov. Okrem toho sa mu podarilo získať dodatočné územie.⁵⁴ Arabi toto obdobie označujú termínom *Nakba*, čo v preklade znamená *katastrofa*.⁵⁵

Dôsledkom vojny bolo nerešpektovanie plánu OSN. Izrael síce vznikol, no s inak vymedzenými hranicami, ako bolo pôvodne určené. Zvyšné územia – Pásmo Gazy a Západný breh Jordánu (ďalej len „Západný breh“), ktoré mali byť súčasťou nového arabského štátu, si k sebe pripojili Egypt a Jordánsko, a tak arabský štát nevznikol. Dokonca aj Jeruzalem bol po ukončení vojenského konfliktu rozdelený medzi Izrael a Jordánsko.⁵⁶

Od roku 1948 začal byť pojem Palestína spájaný predovšetkým s národnými túžbami palestínskych Arabov, zatiaľ čo palestínski sionisti sa stali izraelskými občanmi.⁵⁷ Dostupné zdroje sa však nezhodujú v tom, ako bolo pristupované k Arabom žijúcim v Izraeli. Podporovatelia Izraela tvrdia, že s výnimkou vojenskej povinnosti disponovali rovnakými právami ako židovskí obyvatelia. Mužom i ženám bolo poskytnuté aj volebné právo. Arabi sa však cítili byť utláčaní a diskriminovaní vo viacerých oblastiach v rámci verejného života.⁵⁸

1.1.6 Palestínski utečenci

Arabi boli v dôsledku arabsko-izraelskej vojny buď vyhostení alebo utiekli dobrovoľne. Zväčša sa usadili v okolitých arabských krajinách, ale aj na území Pásma Gazy a Západného brehu či na územiach, ktoré neboli súčasťou štátu Izrael.

Väčšinu utečencov tvorili robotníci a roľníci, ktorí sa usídlili v utečeneckých táboroch. Tie boli zriadené Úradom OSN pre palestínskych utečencov (UNRWA). Malo ísť len o dočasnú pomoc a podľa *Rezolúcie Valného zhromaždenia OSN č. 194* zo dňa

⁵³ OFFICE OF THE HISTORIAN: *Creation of Israel, 1948*. [cit.2021-05-04]. Dostupné na internete: <<https://history.state.gov/milestones/1945-1952/creation-israel>>

⁵⁴ SMITH, Ch.: *Palestine and the Arab-Israeli Conflict: A History with Documents*. 2017. s.260, 310

⁵⁵ MAKDISI, K.: *Palestine and the Arab-Israeli Conflict: 100 Years of Regional Relevance and International Failure*. 2018. s.5

⁵⁶ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestína: Minulosť, súčasnosť a smerovanie blízkeho východu konfliktu*. 2005. s.84

⁵⁷ Tamže, s.84

⁵⁸ BICKERTON, I. J. - KLAUSNER, C. L.: *A History of the ARAB-ISRAELI CONFLICT*. 2016. s.169

11. decembra 1948 im malo byť umožnené vrátiť sa čo najskôr na územie, z ktorého boli vyhnaní. Zároveň sa predpokladalo, že izraelská vláda im poskytne majetkové odškodnenie, a to aj v prípade, ak sa odmietnu vrátiť.⁵⁹

Situácia nebola vyriešená ani o rok neskôr. Predseda Zmierovacej komisie OSN pre Palestínu vo svojom liste zo 16. novembra 1949 adresovaného generálnemu tajomníkovi uviedol, že Izrael neumožnil palestínskym utečencom vstup na svoje územie a ani im neposkytol finančnú náhradu za spôsobené škody.⁶⁰

Poprední arabskí predstavitelia požadovali, aby sa palestínski Arabi mohli vrátiť naspäť, avšak ani v tomto období neexistoval žiaden oficiálny orgán zastupujúci záujmy tejto skupiny obyvateľstva.

Situáciu s arabskými obyvateľmi výrazne ovplyvnila aj ďalšia arabsko-izraelská vojna, ktorá trvala od 5. do 10. júna 1967. Kvôli jej trvaniu je z hľadiska dejín Blízkeho východu známa prevažne ako Šesťdňová vojna.⁶¹ Pri riešení otázky týkajúcej sa arabského obyvateľstva je dôležité spomenúť, že zvíťazil Izrael. Navyše sa mu podarilo obsadiť územie Západného brehu, Pásmu Gazy, celého Jeruzalema, Golanských výšin a aj Sinajský polostrov.⁶² Práve Západný breh a Pásmo Gazy boli teritória, na ktorých si Palestínčania chceli zriadiť svoj vlastný nezávislý štát. Izraelská okupácia však tento proces značne komplikovala a oddialila možné urovnanie daného sporu.⁶³ Takmer polovica Palestínčanov žila pod izraelskou kontrolou⁶⁴, čo viedlo k ďalším prejavom ich nespokojnosti.

Napriek tomu, že podľa *Rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 242*⁶⁵ zo dňa 22. novembra 1967 mal Izrael pre upokojenie situácie na Blízkom východe dané teritória odstúpiť, rozšírenie územia prilákalo do Izraela ďalších Židov, ktorým bolo umožnené sa v týchto oblastiach usídlieť. Najmä západne od rieky Jordán sa začalo s výstavbou židovských osád. Zabezpečením bývania a vhodných životných podmienok na týchto územiach sa izraelská vláda snažila určitým spôsobom legitimizovať tamojšiu prítomnosť Židov

⁵⁹ UNITED NATIONS: 194 (III). *Palestine – Progress Report of the United Nations Mediator*. [cit.2021-05-04]. Dostupné na internete:

<<https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/C758572B78D1CD0085256BCF0077E51A>>

⁶⁰ UNITED NATIONS: *First Interim Report of the United Nations Economic Survey Mission for the Middle East*. [cit.2021-05-04]. Dostupné na internete:

<<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/3B693EFF5F4E4D4B852577D60051EF13>>

⁶¹ BOWEN, J.: *1967 war: Six days that changed the Middle East*. [cit.2021-05-04]. Dostupné na internete: <<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-39960461>>

⁶² MAKDISI, K.: *Palestine and the Arab-Israeli Conflict: 100 Years of Regional Relevance and International Failure*. 2018. s.6

⁶³ KARSH, E.: *The Six-Day War: An Inevitable Conflict*. 2017. s.12

⁶⁴ QUANDT, W. B. – LESCH, A. M. – JABBER, F. A.: *The Politics of Palestinian Nationalism*. 1974. s.51

⁶⁵ UNITED NATIONS: *Resolution 242 (1967) of 22 November 1967*. [cit.2021-05-04]. Dostupné na internete: <<https://unispal.un.org/unispal.nsf/0/7D35E1F729DF491C85256EE700686136>>

a zároveň prilákať ďalších izraelských civilistov. Vláda im poskytovala rôzne daňové či sociálne zvýhodnenia, no naozajstný „*osadnícky boom*“ sa začal až po roku 1977.⁶⁶

1.1.7 Obdobie formovania hnutia Hamás

V priebehu 20. storočia vznikalo vo svete viacero islamistických skupín. V určitých aspektoch sú si podobné, no vo všeobecnosti sa líšia najmä v chápaní islamu. Niektorí tvrdia, že náboženstvo má zasahovať do ekonomického, spoločenského aj politického života, zatiaľ čo interpretácia ostatných je apolitická. Jednotlivé organizácie zastávajú rozličné pozície naprieč týmto názorovým spektrom. Hamás je však spravidla považovaný za palestínsku odnož skupiny zvanej Moslimské bratstvo. Toto hnutie bolo založené v roku 1928 v Egypte s cieľom ochrániť islam pred hodnotami západných civilizácií, tzv. westernizáciou, ktorá bola v tom čase príznačná pre krajiny Blízkeho východu. Jeho zakladateľ Hassan al-Banna presadzoval myšlienku vytvorenia islamského štátu a zjednotenia všetkých moslimov. Palestína bola veľmi dôležitým krokom na ceste k tomuto cieľu, pretože je považovaná za pevnú súčasť moslimskej viery. Na jej území sa nachádza niekoľko posvätných miest, a tak by malo byť povinnosťou všetkých moslimov chrániť ju.⁶⁷

Nakoľko je však problematika tohto islamistického hnutia komplexná, pre potreby tejto práce sa zameriame len na obdobie, počas ktorého sa Moslimské bratstvo začalo aktívne venovať riešeniu palestínskej otázky a svojou činnosťou ovplyvnilo formovanie hnutia Hamás.

Pri definovaní počiatku činnosti Moslimského bratstva na území Palestíny sa väčšina zdrojov zhoduje, že prvá oficiálna pobočka, zjednocujúca ich aktivity, bola založená v Jeruzaleme⁶⁸ až po skončení druhej svetovej vojny. Je však zrejmé, že prívrženci Moslimského bratstva sa na území Palestíny začali vo väčšej miere angažovať už počas arabského povstania medzi rokmi 1936 a 1939. Prejavom toho bolo napríklad poskytovanie materiálnej pomoci palestínskym obyvateľom alebo kritika britskej politiky a ich tamojších opatrení.

Moslimské bratstvo stálo aj za rozsiahlou propagandou namierenou proti Veľkej Británii. Jej cieľom bolo verejne Britov vykresliť ako utláčateľov palestínskeho ľudu⁶⁹, čo bolo vyvolané postojom Veľkej Británie k snahám o zriadenie nezávislého palestínskeho

⁶⁶ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestína: Minulosť, súčasnosť a smerovanie blízkovýchodného konfliktu*. 2005. s.124

⁶⁷ ABD AL-FATTAH, M. E.: *The Muslim Brothers and the Palestine Question*. 1998. s.10

⁶⁸ HROUB, K.: *Hamás: Political Thought and Practice*. 2002. s.15

⁶⁹ ABD AL-FATTAH, M. E.: *The Muslim Brothers and the Palestine Question*. 1998. s.54

štátu. Rovnako aj vzťahy Moslimského bratstva s ostatnými štátmi sa odvíjali od ich postoja k palestínskej otázke, nakoľko vytvorenie židovského štátu vnímali ako trvalú hrozbu. V rámci svojej propagandy označovali Spoločnosť národov za „skupinu zlodejov“.⁷⁰

Moslimské bratstvo sa snažilo získať podporu aj za hranicami Palestíny. Aj napriek tomu, že malo svoje korene v Egypte, egyptská vláda k nemu v druhej polovici 20. storočia začala prejavovať negatívny postoj až do takej miery, že Moslimské bratstvo v roku 1948 postavila mimo zákon. Jedným z dôvodov bola aj tamojšia propaganda, v rámci ktorej členovia Moslimského bratstva distribuovali rôzne brožúry medzi egyptskými občanmi. V prvom rade obviňovali Britov z páchania násilia na Araboch žijúcich v Palestíne. Zároveň proklamovali, že vytvorenie židovského štátu predstavuje potenciálnu hrozbu aj pre Egypt ako susediaci štát. Hnutie takisto čelilo kritike, že sa preň stala palestínska otázka dôležitejšou než situácia v Egypte.⁷¹

Z toho, čo sme už spomenuli, je zrejmé, že Moslimské bratstvo si získalo obľubu medzi palestínskym obyvateľstvom, dokonca ich popularita nabrala „*legendárne až mýtické rozmery*“.⁷² V porovnaní s Organizáciou za oslobodenie Palestíny (skr. OOP), ktorá preferovala ozbrojený boj, Moslimské bratstvo dlhodobo presadzovalo takzvanú islamizáciu „zdola“, ktorá mala prednosť pred militantnými akciami. V rámci svojich aktivít sa skôr zamerali na výstavbu moslimských škôl, vzdelávanie, charitatívnu a sociálnu činnosť. Izrael z tohto dôvodu nepovažoval hnutie za takú hrozbu, akú predstavovala napríklad OOP. Moslimské bratstvo tak malo priestor vzdelávať palestínsku spoločnosť v zmysle islamského náboženstva. Dôležitým a efektívnym nástrojom na šírenie vplyvu boli mešity, pretože ich denne navštevovalo množstvo ľudí. Len medzi rokmi 1967 a 1987 bolo na Západnom brehu vybudovaných 350 mešít a v Pásme Gazy sa ich počet zvýšil z 200 na 600.⁷³

Na druhej strane však bolo Moslimské bratstvo za svoj prístup kritizované. Podľa OOP alebo hnutia Palestínsky islamský džihád mala byť prioritou Palestína a nástrojom na dosiahnutie politických cieľov ozbrojený boj. Moslimské bratstvo však bolo presvedčené, že najprv je potrebné vychovať generáciu, ktorá bude v mene viery oddane bojovať proti Izraelu.⁷⁴

⁷⁰ ABD AL-FATTAH, M. E.: *The Muslim Brothers and the Palestine Question*. 1998. s.53

⁷¹ INTROVIGNE, M.: *Hamás: Islámský terorizmus ve Svaté zemi*. 2003. s.24

⁷² Tamže, s.23

⁷³ ABU-AMR, Z.: *Islamic Fundamentalism in the West Bank and Gaza*. 1994. s.15

⁷⁴ Tamže, s.9

Zmena v tejto ideológii nastala v súvislosti s prvou intifádou⁷⁵ v decembri 1987, kedy sa vedenie Moslimského bratstva rozhodlo primárne preorientovať na cestu ozbrojeného boja proti izraelskej okupácii a založiť hnutie Hamás, pod ktorého činnosť budú spadať jeho aktivity na území Palestíny. Samotná Charta Hamásu ho definuje ako „*krídlo Moslimského bratstva v Palestíne*“.⁷⁶

Hamás bol vytvorený v období, kedy sa OOP postupne začala dištancovať od násilného spôsobu riešenia konfliktu a bola ochotná pristúpiť na územný kompromis s cieľom ukončiť intifádu. Prijatie daného riešenia by však znamenalo, že Palestíne by pripadla len malá časť pôvodného teritória Britského mandátu a prakticky by koexistovala s Izraelom.⁷⁷

Úplné oslobodenie palestínskeho ľudu spod izraelskej nadvlády, ako k tomu pristupoval Hamás, sa javilo byť žiaducejšie – najmä pre obyvateľstvo v tom čase ovplyvnené prvou intifádou, ktorej výsledkom bolo minimálne 626 palestínskych obetí, vyše 30 tisíc zajatcov a takmer 40 tisíc zranených.⁷⁸ Hamás mal teda v počiatku svojho vzniku perspektívnu pozíciu na získanie podpory domácich obyvateľov.

⁷⁵ Slovo intifáda označuje nečakané povstanie palestínskych Arabov, ktoré sa odohralo na území Západného brehu a v Pásme Gazy medzi rokmi 1987 a 1989. Je charakteristické demonštráciami a neozbrojeným bojom na strane palestínskeho obyvateľstva. In: UNITED NATIONS RELIEF AND WORKS AGENCY FOR PALESTINE REFUGEES IN THE NEAR EAST: *The First Intifada*. [cit.2021-23-04]. Dostupné na: <<https://www.unrwa.org/content/first-intifada>>

⁷⁶ YALE LAW SCHOOL: *Hamas Covenant 1988*. [cit. 2021-05-04]. Dostupné na internete: <https://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp>

⁷⁷ SMITH, Ch.: *Palestine and the Arab-Israeli Conflict: A History with Documents*. 2017. s.601

⁷⁸ HUNTER, F. R.: *The Palestinian Uprising: A War by Other Means*. 1991. s.215

2 Teoretické vymedzenie politickej moci ako nástroja štátnych a neštátnych aktérov

Dôležitou súčasťou našej práce je aj teoretické vymedzenie pojmu moc, ktorú štátni aj neštátni aktéri využívajú na dosiahnutie svojich cieľov, budovania postavenia v systéme a legitimacy, ktorú majú vo vzťahu k spoločnosti ako aj k iným štátnym a neštátnym aktérom. Politickú moc sme si vybrali z toho dôvodu, že veľmi jednoducho umožňuje pochopiť postavenie aktéra, ktorý formuje svoju legitimitu silou, vyjednávacími technikami, propagandou a presvedčaním o svojom historickom poslaní. Politická moc ako termín nám poskytuje možnosť pochopiť silu tohto aktéra, ktorý sa nachádza v špecifickom vákuu, kedy svoje aktivity vytvára v rámci politického systému a politických inštitúcií na území, ktoré nemožno definovať ako zvrchovaný štát. V neposlednom rade sme si zvolili tento teoretický koncept z dôvodu, že je schopný zachytiť jednotlivé prechodové fázy (využívanie rôznych typov politickej moci v kontexte medzinárodného postavenia, vzťahov Izraela a Palestíny a nálad vo vnútri palestínskej spoločnosti) hnutia Hamás pri jeho formovaní ako neštátneho aktéra.

2.1 Politická moc

V priebehu dejín boli vypracované rôzne teórie zaoberajúce sa pojmom *moc*. Vo všeobecnosti sa zhodujú v tom, že moc je neodmysliteľnou súčasťou medzinárodnej politiky a môže slúžiť ako „*zdroj stability i rozkladu politických systémov*“⁷⁹. V kontexte medzinárodných vzťahov predstavuje moc komplexný koncept, pri ktorom ale môžeme vychádzať zo všeobecne akceptovanej definície Roberta Dahla, ktorý moc považuje za „*schopnosť subjektu A presvedčiť subjekt B, aby vykonal niečo, o čom by za iných okolností neuvažoval*“.⁸⁰

V rámci teórií medzinárodných vzťahov sa stretávame s niekoľkými prístupmi, ktoré sa zameriavajú na problematiku moci. Politický realizmus ju stavia do stredobodu svojej pozornosti a chápe ju ako najdôležitejšiu črtu systému medzinárodných vzťahov a základný cieľ jeho aktérov.⁸¹ Táto teória vznikla v tridsiatych a štyridsiatych rokoch 20. storočia ako reakcia na politický idealizmus. Rozdielnym prvkom týchto dvoch prístupov je vzťah k moci. Zatiaľ čo idealisti sú presvedčení o tom, že moc je potrebné z oblasti medzinárodnej

⁷⁹ KREJČÍ, O.: *Mezinárodní politika*. 2014. s.129

⁸⁰ DAHL, R.: *The Concept of Power*. 1957. s.202-203

⁸¹ DRULÁK, P.: *Teorie mezinárodních vztahů*. 2003. s.55

politiky odstrániť, realisti politiku charakterizujú ako nekonečný boj o moc a skúmajú, ako moc funguje. Najvýznamnejší predstaviteľ politického realizmu Hans Morgenthau vo svojom diele *Politika medzi národmi* (angl. *Politics Among Nations*) napísal, že „*boj o moc je univerzálny v čase aj priestore a ide o nepopierateľný fakt vychádzajúci z historickej skúsenosti*“.⁸²

Realizmus vychádza z predpokladu, že hlavnými aktérmi medzinárodných vzťahov sú výhradne štáty, ktorých cieľom je posilniť vlastnú moc. Ak sa viacero štátov snaží dosiahnuť to isté, vedie to ku konfliktom. Medzinárodná politika sa tak stáva priestorom, v ktorom dochádza k stretu štátnych záujmov, čo vedie k narušeniu mocenskej rovnováhy.

Moc je v ponímaní realistov spravidla spájaná s vojnou, ktorá je „*jedným z prejavov absolútneho boja o moc*“.⁸³ I napriek tomu, že Morgenthau nepresadzuje ozbrojený boj nutne ako priamy prostriedok presadzovania štátneho záujmu, možnosť použiť vojenskú silu považuje za najdôležitejší materiálny zdroj moci.⁸⁴ Ostatné zdroje moci – geografická poloha, prírodné zdroje, počet obyvateľov, ekonomická sila, priemysel alebo kvalita diplomacie – sú dôležité len do takej miery, ako ich štát dokáže premietnuť do svojej vojenskej sily.

V minulosti bola vojenská sila považovaná za významný ukazovateľ moci štátu. V posledných desaťročiach ale postupne dochádza k zmene postavenia vojenskej sily v oblasti medzinárodnej politiky. Tento fenomén si rozoberieme v nasledujúcej časti prostredníctvom základného delenia moci na tzv. *hard power* a *soft power* a vysvetlíme si aj novšie koncepty – tzv. *smart* a *sharp power*.

2.1.1 *Hard, soft, sharp a smart power*

Z realistických teórií vo svojich dielach vychádza aj americký politológ Joseph S. Nye, Jr., ktorý zdefinoval pojem *soft power* – známy aj ako mäkká moc. Myšlienky realistov ponúkajú vo všeobecnosti najlepší základ pre zaoberanie sa problematikou politickej moci. Nye s Robertom Keohaneom však tvrdia, že tento prístup opomína veľké množstvo dôležitých elementov. Ako sme už spomenuli, realisti vo svojom učení považujú za hlavných aktérov v medzinárodných vzťahoch štáty, resp. vlády, ktorých vzájomné interakcie ovplyvňujú dianie v oblasti medzinárodnej politiky. Aj napriek tomu, že realisti uznávajú existenciu ostatných subjektov, nepripisujú im špeciálny význam. Nye a Keohane

⁸² MORGENTHAU, H.: *Politics Among Nations*. 1948. s.16-17

⁸³ LIĐÁK, J.: *Medzinárodné vzťahy, Medzinárodná politika*. 2000. s.21

⁸⁴ DRULÁK, P.: *Teorie mezinárodních vztahů*. 2003. s.59

s tým nesúhlasia. Podľa nich existujú mnohé zoskupenia jednotlivcov a medzivládne organizácie, ktoré svojou činnosťou ovplyvňujú svetovú politiku.⁸⁵

Nye prepája realistickú teóriu s liberalistickou, nakoľko rozlišuje dva základné druhy moci: *hard power* – tzv. tvrdú moc – a *soft power* – mäkkú moc. *Hard power* predstavuje schopnosť prinútiť ostatných konať tak, ako by za iných okolností nekonali, prostredníctvom použitia sily alebo za prísľubu odmeny. Hovoríme o tzv. metóde *cukor a bič*⁸⁶. Dosiahnuť, aby druhý subjekt konal v súlade s našim štátnym záujmom, je možné poskytnutím určitej pre daný subjekt výhodnej odmeny alebo hrozbou sily. Miera, do akej dokáže štát efektívne využiť *hard power*, závisí od dostupných ozbrojených zložiek a ekonomických prostriedkov. Z toho dôvodu zohráva významnú úlohu hospodárska vyspelosť štátu a vybavenosť kapitálom. Napríklad bohaté krajiny ako Spojené štáty americké alebo Nemecko si dokážu prostredníctvom dostupných finančných prostriedkov zabezpečiť väčší počet ozbrojených síl v porovnaní s menej hospodársky vyspelými štátmi.

Soft power sa s konceptom *hard power* nezhoduje v otázke použitia sily. Základom budovania moci týmto spôsobom je príťažlivosť daného aktéra. *Soft power* môže byť zosobnená v oblastiach kultúry, hodnôt, politického presvedčenia, ideológie, zavádzania sociálnych alebo ekonomických opatrení. Typickými nástrojmi na dosiahnutie stanovených cieľov sú diplomatické rokovania, zahraničná pomoc, komunikácia, občianske aktivity alebo opatrenia na podporu rozvoja ekonomiky.⁸⁷ Úspech tejto koncepcie závisí od toho, či sú aktéri schopní svoju moc legitimizovať v očiach ostatných subjektov. Takýto prístup znižuje šancu na odpor zo strany ostatných subjektov, pretože „*len legitímne presadzovaná moc má potenciál pôsobiť na ostatných aktérov do takej miery, že sú skutočne ochotní prispôbiť svoje správanie, štandardy a záujmy s ohľadom na správanie ostatných*“.⁸⁸ Ak je štát schopný presadiť svoje záujmy takýmto spôsobom, nie je potrebné, aby vynakladal financie na zabezpečenie vojenských prostriedkov.⁸⁹ Dôležitú úlohu zohráva aj zriadenie inštitúcií, prostredníctvom ktorých sa daný štát snaží presadzovať svoje presvedčenie či normy na medzinárodnej úrovni, a tak svoju moc legitimizovať.

Ďalším hľadiskom, v ktorom sa tieto dva druhy moci odlišujú, je časové. Nakoľko *hard power* závisí od vlastníctva a využitia hmotných prostriedkov, vybudovať ju trvá kratší

⁸⁵ NYE, J. S.: *Power in the Global Information Age: From Realism to Globalization*. 2004. s.3

⁸⁶ Ekvivalent anglického *carrots and sticks*, nemeckého *Zuckerbrot und Peitsche*.

⁸⁷ SEGELL, G.: *Non-State Power: The Case of Hamas*. [cit. 2021-19-03]. Dostupné na internete: <<https://www.e-ir.info/2019/02/18/non-state-power-the-case-of-hamas/>>

⁸⁸ FLANDEROVÁ, L.: *Soft power: mít či nemít?*. [cit. 2021-20-03]. Dostupné na internete: <<https://www.iir.cz/article/soft-power-mit-ci-nemit>>

⁸⁹ NYE, J. S.: *Soft power*. 2005. s.11

čas než *soft power*, ktorej je ale pripisovaná schopnosť priniesť dlhotrvajúcejšie výsledky. Prostredníctvom *hard power* je možné pomerne rýchlo prinútiť druhú stranu konať v náš prospech, no z dlhodobého hľadiska nie je tak efektívna. Vyplýva to z toho, že subjekty pod hrozbou sily alebo inou formou nátlaku nekonajú dobrovoľne. Takýto stav však nie je možné udržiavať dlhodobo, pretože nátlak vedie k ďalším konfliktom.⁹⁰ Koncept *soft power* je na druhej strane dlhodobejšie udržateľný. Prostriedky využívané na budovanie *soft power* nie sú donucovacieho charakteru. *Soft power* dokáže ovplyvniť postoj človeka až do takej miery, že sa jednotlivci začnú správať odlišne od toho, čo je pre nich bežné a dobrovoľne konajú v súlade s naším záujmom. Keďže podstatou *soft power* je formovať názory, myšlienky, ideológiu a inštitúcie v rámci spoločnosti bez využitia násilných prostriedkov, v priebehu času tento spôsob vedie k nadobudnutiu pevnejšej a dlhšie udržateľnej moci.⁹¹

Niektorí teoretici ale tvrdia, že *hard* ani *soft power* v praxi neexistujú oddelene. Napríklad Samuel P. Huntington poukazuje na prelínanie týchto dvoch druhov moci. Podľa neho „*hospodársky rast štátu zvyšuje jeho atraktivitu v medzinárodnom prostredí a naopak ekonomický úpadok znižuje jeho medzinárodnú kredibilitu*“.⁹² Zároveň nie je v oblasti medzinárodných vzťahov za každých okolností možné určiť, kde sa nachádza pomyselná hranica medzi *hard power* a *soft power*, resp. ich prostriedky sa do veľkej miery prelínajú. Ide napríklad o situácie, kedy sú ozbrojené zložky využívané v rámci humanitárnych operácií.⁹³ V tejto súvislosti spomína Nye tzv. *smart power*, ktorá predstavuje kombináciu prvkov charakteristických pre predchádzajúce dve formy politickej moci.⁹⁴

Smart power definujeme ako schopnosť subjektu prepojiť prvky *hard* a *soft power* tak, aby sa navzájom efektívne posilňovali.⁹⁵ Aj keď v dôsledku rastúcej ochrany ľudských práv nie sú v súčasnosti hrozba a vojenská sila tak ľahko ospravedlniteľné,⁹⁶ tento koncept ich použitie nepopiera. Súčasne ale kladie dôraz na budovanie inštitúcií, vytváranie partnerstiev a šírenie ideológie daných aktérov.

⁹⁰ GALLAROTTI G. M.: Soft power: what it is, why it's important, and the conditions for its effective use. 2011. In: *Journal of Political Power* s. 30

⁹¹ NYE, J. S.: *Power in the Global Information Age: From Realism to Globalization*. 2004. s.56

⁹² FLANDEROVÁ, L.: *Soft power: mít či nemít?*. [cit. 2021-20-03]. Dostupné na internete: <<https://www.iir.cz/article/soft-power-mit-ci-nemit>>

⁹³ SMITH-WINDSOR, B. A.: Hard power, Soft power reconsidered. 2000. In: *Canadian Military Journal*. s. 53

⁹⁴ NYE, J.S.: *The Powers to Lead*. 2008. s.x

⁹⁵ WILSON E. J.: Hard power, Soft power, Smart Power. 2008. In: *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. s. 115

⁹⁶ GRAY, Colin S.: *Hard Power and Soft Power: The Utility of Military Force as an Instrument of Policy in the 21st Century*. 2011. s.vi-vii

Posledným typom moci, ktorý zdefinoval Christopher Walker a Jessica Ludwig so zámerom objasniť rastúci vplyv autoritárskych režimov v demokratickom svete, je tzv. *sharp power*. Na prvý pohľad je ju náročné odlíšiť od mäkkej formy moci, pretože podstatným nástrojom sú taktiež informácie. Avšak pri budovaní moci týmto spôsobom šíria subjekty klamlivé a do istej miery zmanipulované informácie a využívajú prostriedky ako propaganda či zavádzanie cenzúry. Na rozdiel od *soft power* je získaná lojalita vynútená.⁹⁷

Doteraz sme však v kontexte rôznych druhov moci hovorili len o štátoch ako jej aktéroch. Popri nich však existujú aj rôzni neštátni aktéri ako sú napríklad mimovládne organizácie.

Mimovládne organizácie zastupujú skupiny jednotlivcov s podobnými záujmami. Spravidla sú prizývané k medzinárodným konferenciám, čím je im poskytovaný priestor na lobovanie za svoje záujmy na multilaterálnej úrovni. Nakoľko majú tieto zoskupenia v súčasnej medzinárodnej politike významnú pozíciu, štáty by na ne mali pri presadzovaní svojich záujmov prihliadať. Popri transnacionálnych korporáciách, náboženských a humanitárnych organizáciách sem zaradíme aj národné oslobodzovacie hnutia zastupujúce národy, ktoré nemajú svoj vlastný štát.⁹⁸

V nasledujúcej kapitole rozoberieme činnosť jedného z kľúčových politických aktérov, ktorý má za ostatné roky výrazný dopad nielen na povahu konfliktu, ale aj na samotné postavenie a legitimitu palestínskeho územia v kontexte izraelsko-palestínskeho vzťahu, ako aj v kontexte medzinárodného prostredia.

⁹⁷ WALKER, Ch. – LUDWIG, J.: *The Meaning of Sharp Power: How Authoritarian States Project Influence*. [cit.2021-20-03]. Dostupné na internete: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2017-11-16/meaning-sharp-power?utm_medium=promo_email&utm_source=lo_flows&utm_campaign=registered_user_welcome&utm_term=email_1&utm_content=20210425>

⁹⁸ ATAMAN M.: The Impact of Non-State Actors on World Politics: A Challenge to Nation-States. 2003. In: *Alternatives: Turkish Journal of International Relations*. s. 42-43

3 Ciele a metodika práce

3.1 Hlavný cieľ a parciálne ciele práce

Hlavným cieľom našej práce je analyzovať špecifické postavenie hnutia Hamás ako neštátneho aktéra v súčasnom medzinárodnom a regionálnom kontexte, vychádzajúc z historických udalostí, okolností jeho vzniku, vývoja a spôsobu narábania s politickou mocou.

Pre naplnenie nami stanoveného cieľa sme si vytýčili niekoľko parciálnych cieľov, ktoré nám pomôžu splniť hlavný cieľ a položia základy pre odhad budúcich trendov, týkajúcich sa predovšetkým postavenia Hamásu.

Prvá skupina parciálnych cieľov súvisí s historickým diskurzom a udalosťami, ktoré formovali legitimitu hnutia Hamás a druh využívanej politickej moci. V tomto kontexte je naším cieľom analyzovať, ktorá historická udalosť položila základy politickej legitimacy hnutia Hamás ako neštátneho aktéra, a súčasne určiť, ktorá historická udalosť by sa podľa nás dala považovať za kľúčovú pri zmene využívania politickej moci, konkrétne moment prechodu od *hard power* smerom k *soft power*.

Ďalšia skupina parciálnych cieľov sa týka pojmu politická moc a jej adaptácie na hnutie Hamás. Naším zámerom je analyzovať, či je možné chápať voľby, zdroj legitimacy, ako nezávislú premennú pri zmene využívania politickej moci, a posúdiť, ktorý typ moci v súčasnosti najviac preferuje Hamás pri politických stretoch a komunikácii smerom dovnútra daného územia a smerom navonok k zahraničiu a štátu Izrael.

3.2 Metodika práce

Za hlavnú metódu sme si v našej práci stanovili prípadovú štúdiu, ktorá sa zameriava na skúmanie jedného objektu – v našom prípade je ním hnutie Hamás – a jej hlavným účelom je poskytnúť komplexný obraz, prihliadajúc na čo najväčšie množstvo premenných.

Výhodou metódy prípadovej štúdie je zohľadnenie celkového kontextu udalostí a subjektov, čo nám umožňuje hlbšie porozumieť a príčinne vysvetliť vybraný fenomén. Na rozdiel od kvantitatívnych metód výskumu, nám táto metóda umožňuje snažiť sa pochopiť prebiehajúce zmeny a interakcie vybraného objektu. Cieľom prípadovej štúdie nie je prispieť k poznaniu iných fenoménov či subjektov.

Nakoľko sú činnosť hnutia Hamás a udalosti týkajúce sa arabsko-izraelského konfliktu veľmi komplexnou problematikou, prípadovú štúdiu považujeme za vhodnú metódu pre našu bakalársku prácu.

Ďalšou metódou v našej práci je analýza. Umožňuje nám z veľkého množstva faktov a súvislostí vybrať tie podstatné pre naplnenie nášho cieľa. Danú metódu využívame v prvej aj v štvrtej kapitole, keďže naším zámerom je vytýčiť len udalosti a fenomény, ktoré nám pomáhajú lepšie objasniť a porozumieť hnutiu Hamás, nie samotnému arabsko-izraelskému konfliktu.

Najmä v štvrtej kapitole využívame metódu komparácie pri popisovaní podobností a odlišností hnutia Hamás s inými subjektmi operujúcimi v danom regióne, predovšetkým s Organizáciou za oslobodenie Palestíny.

Vzhľadom na možné kontroverzie, ktoré sa týkajú problematiky arabsko-izraelského konfliktu, považujeme za dôležité upozorniť, že naše závery sa nemusia zhodovať s názormi všetkých odborníkov, ktorí sa tejto téme venujú. Za nevýhodu pri písaní našej práce považujeme aj neznalosť arabského a hebrejského jazyka.

4 Výsledky práce a diskusia

V priebehu 19. a 20. storočia sme identifikovali niekoľko zlomových momentov, ktoré formovali povahu arabsko-izraelského konfliktu. Hovoríme predovšetkým o udalostiach, ktoré ovplyvnili demografický vývoj na Blízkom východe. V dôsledku šírenia sionistických myšlienok a vplyvu svetových veľmocí, najmä Veľkej Británie, sa v regióne usadilo veľké množstvo Židov, ktorých prítomnosť často viedla ku konfliktom s arabským obyvateľstvom. Zásadným okamihom bolo vyhlásenie izraelskej nezávislosti v roku 1948, vedúc k vojenským konfliktom, v ktorých Izrael obsadil dodatočné územia. Výsledkom bolo aj vyhodenie alebo útek Arabov z daných území. To podnietilo rozvoj činnosti niekoľkých islamistických skupín, ktoré sa rozhodli oslobodiť palestínsky ľud spod izraelskej nadvlády a prinavrátiť im ich pôvodné teritória. Jedným z hnutí, ktoré vznikli v priebehu 20. storočia, je aj Hamás.

V štvrtej kapitole budeme skúmať činnosť Hamásu počnúc formovaním tohto hnutia v 80. rokoch 20. storočia, pričom sa zameriame na udalosti, ktoré sú nám nápomocné pri sledovaní zmien vo využívaní politickej moci.

4.1 Vzostup Hamásu ako neštátneho aktéra s exekutívnymi prvkami: pozadie a legitimita

Hamás je skratka z arabského *Harakat al-Muqáwama al-Islámíja*, čo sa do slovenčiny prekladá ako *Islamské hnutie odporu*.⁹⁹ Podľa anglickej verzie svojej oficiálnej webovej stránky¹⁰⁰ je Hamás národné palestínske hnutie, ktoré slúži palestínskemu ľudu a má mu pomôcť vytrvať v kladení odporu voči izraelskej okupácii. Hnutie sa snaží zmierniť utrpenie Palestínčanov na ceste k ich hlavnému cieľu, ktorým je ukončenie okupácie historického územia Palestíny izraelským obyvateľstvom. Inštitúcie aj členovia hnutia majú pri svojej činnosti uplatňovať demokratické princípy. Je otvorený dialógu i spolupráci s inými ľuďmi alebo organizáciami a verí v mierové spolunažívanie so subjektmi presadzujúcimi odlišné názory.

Hamás takisto tvrdí, že nie je výhradne militantnou skupinou, aj keď takto býva v západných krajinách vykresľovaný. Ide o kultúrne, politicky a sociálne zameranú organizáciu, ktorej súčasťou je samostatné militantné krídlo špecializujúce sa na boj proti

⁹⁹ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestína: Minulosť, súčasnosť a smerovanie blízkovýchodného konfliktu*. 2005. s.173

¹⁰⁰ HAMAS ISLAMIC RESISTANCE: *About Hamas*. [cit.2021-06-03]. Dostupné na internete: <<https://hamas.ps/en/page/5/About-Hamas>>

izraelskej okupácii.¹⁰¹ Pre lepšie pochopenie cieľov Hamásu a ostatných determinantov, ktoré v jednotlivých obdobiach sledujeme, je potrebné, aby sme prihliadali aj na jeho chartu (ďalej len „Charta“)¹⁰² publikovanú 18. augusta 1988.¹⁰³

4.1.1 Charta Hamásu z roku 1988

Čo sa týka ideológie, aj podľa samotnej Charty je za ideologický základ tohto hnutia ustanovený islam, a teda všetky jeho aktivity sa majú riadiť princípmi tohto náboženstva. Členmi môžu byť všetci moslimovia, ktorí sú si vedomí povinnosti voči svojmu ľudu a svojej zemi a islam vyznávajú ako svoj životný štýl. Ako zámer vytyčujú boj proti zlu a lži, no najmä vrátenie ukradnutej zeme jej právoplatným vlastníkom. Hamás verí, že palestínske územie je „*posvätné dedičstvo*“¹⁰⁴ patriace generáciám moslimov a nikto nemá mať právo pripraviť moslimský ľud o akúkoľvek jeho časť.

Ako však uvádza Mishal, Hamás svoju činnosť neobmedzuje náboženskou doktrínou. Namiesto toho si je vedomý mocenských vzťahov, v ktorých víťazstvo nikdy nie je konečné a je potrebné neustále vyjednávať, prihliadajúc na neustále sa meniace „*potreby a túžby palestínskeho ľudu*“¹⁰⁵.

Podpora obyvateľov Palestíny predstavuje dôležitý aspekt činnosti tohto hnutia. Dokazuje to napríklad Článok 16, podľa ktorého je potrebné vzdelávať mládež v zmysle islamských princípov. V štatúte nie sú explicitne spomenuté len študijné a výchovné programy, ale dôraz je kladený aj na zvyšovanie povedomia o „nepriateľovi“ Palestíny, jeho silných či slabých stránkach a aktuálnych udalostiach. Okrem vzdelávania je významným pilierom aj sociálna pomoc. Hamás kladie dôraz na „*sociálnu solidaritu*“¹⁰⁶. Vysvetľuje to tak, že palestínsky ľud sa musí spojiť v boji proti spoločnému nepriateľovi a členovia Hamásu sa majú podieľať na budovaní jednoty a ochrany sociálne slabších skupín obyvateľstva. Hamás prevádzkuje sieť vzdelávacích inštitúcií, akými sú škôlky, školy, knižnice, mládežnícke a športové kluby.¹⁰⁷

¹⁰¹ HROUB, K.: *Hamas: A Beginner's Guide*. 2006. s.19

¹⁰² V anglickom jazyku označované ako *Hamas Charter* alebo *Hamas Covenant*, česká literatúra spravidla odkazuje na *štatút Hamásu*.

¹⁰³ YALE LAW SCHOOL: *Hamas Covenant 1988*. [cit. 2021-18-04]. Dostupné na internete: <https://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp>

¹⁰⁴ Tamže.

¹⁰⁵ MISHAL, S. – SELA, A.: *The Palestinian Hamas: Vision, Violence and Coexistence*. 2000. s.viii

¹⁰⁶ V zmysle Článku 21 Charty hnutia Hamás sa pojmom „sociálna solidarita“ označuje poskytovanie pomoci materiálnej aj morálnej povahy tým, ktorí sa nachádzajú v ťažkostiach.

¹⁰⁷ MISHAL, S. – SELA, A.: *The Palestinian Hamas: Vision, Violence and Coexistence*. 2000. s.viii

Keď sa na to pozrieme z druhej strany, sociálnou činnosťou prejavuje Hamás záujem o palestínskych obyvateľov, ktorí musia čeliť sociálnym aj ekonomickým problémom v dôsledku pretrvávajúceho arabsko-izraelského konfliktu, čím si získava ich podporu. Z pohľadu medzinárodných vzťahov však Hamás odmieta riešiť palestínsku otázku na medzinárodnej pôde. Odôvodňuje to historickými skúsenosťami, kedy žiadna medzinárodná konferencia nepriniesla riešenie rešpektujúce požiadavky palestínskeho ľudu. Hamás považuje *džihád* za jediný možný nástroj na dosiahnutie svojho zámeru. Akékoľvek snahy na medzinárodnej úrovni označuje za „*strácanie času a hru pre deti*“¹⁰⁸. Rovnako aj palestínsky ľud považuje za „*príliš vznešený na to, aby zveril svoju budúcnosť do rúk ničoty*“¹⁰⁹. Hamás obviňuje OSN ako „*hlavný nástroj židovského komplotu*“ a akékoľvek riešenie, ktoré nevedie k zničeniu štátu Izrael a vybudovaniu islamského štátu, považuje za „*zradu a hriech*“.¹¹⁰

Podobný postoj zachováva aj k určitým štátom. Vo svojom štatúte venuje Článok 22 „*mocnostiam, ktoré podporujú nepriateľa*“. Je zrejmé, že všetky tieto subjekty sú automaticky považované za nepriateľov Hamásu. Ide najmä o tlačové agentúry, vydavateľstvá, televízne a rozhlasové stanice, pretože bez ich finančnej podpory by Izrael podľa hnutia nebol schopný naakumulovať dostatok zdrojov na ovládnutie územia Palestíny. V danom článku nie sú spomenuté konkrétne názvy štátov, no z podpory Izraela obviňuje „*imperialistické mocnosti kapitalistického západu*“ a „*komunistického východu*“. Zároveň vyjadruje negatívny postoj k OSN, konkrétne k Bezpečnostnej rade.¹¹¹

V otázke vzťahov s ostatnými subjektmi vyjadruje Hamás podporu všetkým nacionalistickým hnutiam pôsobiacim na území Palestíny, ktoré bojujú za jej oslobodenie. Vymedzuje si však právo „*diskutovať o miestnych i medzinárodných udalostiach, ktoré sa týkajú palestínskeho problému*“.¹¹²

¹⁰⁸ YALE LAW SCHOOL: *Hamas Covenant 1988*. [cit. 2021-18-04]. Dostupné na internete: <https://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp>

¹⁰⁹ Tamže.

¹¹⁰ INTROVIGNE, M.: *Hamás: Islámský terorizmus ve Svaté zemi*. 2003. s.42

¹¹¹ YALE LAW SCHOOL: *Hamas Covenant 1988*. [cit. 2021-18-04]. Dostupné na internete: <https://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp>

Bezpečnostná rada je orgánom OSN, ktorý tvorí 10 nestálych členov volených na dvojročné funkčné obdobie a 5 stálych členov – Čína, Francúzsko, Rusko, USA a Spojené kráľovstvo.

¹¹² YALE LAW SCHOOL: *Hamas Covenant 1988*. [cit. 2021-18-04]. Dostupné na internete: <https://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp>

4.1.2 Vzťah Hamásu a OOP

V predchádzajúcej časti sme už spomenuli určité odlišnosti medzi hnutím Hamás a OOP, ktoré sa začali prehlbovať v súvislosti s prvou intifádou. Obdobie po vzniku Hamásu je charakteristické určitou stagnáciou až krízou OOP. Hamás v Článku 27 Charty priznáva OOP dôležitú historickú pozíciu v rámci riešenia arabsko-izraelského konfliktu. Odmietá ale jej súčasný „sekulárny“ spôsob myslenia¹¹³, podľa ktorého náboženstvo netvorí základ jej ideológie. Čo sa týka vzťahov so zahraničím, Hamás zastáva v porovnaní s OOP odlišný prístup aj v týchto záležitostiach. Vyplýva to prirodzene z ich rozdielnych názorov na palestínsku otázku. Idea Hamásu, že problematika Palestíny patrí k základným záležitostiam islamu, sa nezlučuje s prístupom OOP, ktorá ju vníma najmä ako národný a politický problém. V ponímaní OOP je možné v rokovaní o Palestíne dosiahnuť určitý kompromis, pretože v diplomacii ide o bežný a prijateľný spôsob riešenia sporov. Hamás však považuje akýkoľvek kompromis v zmysle islamského náboženstva za „hriech a zradu“.¹¹⁴

Podľa účelu plní štatút Hamásu dve funkcie. Okrem toho, že poskytuje určitý ideologický základ, obhajujúc pozíciu tohto hnutia zastupovať palestínsky ľud, zobrazuje Hamás ako politickú alternatívu k OOP v procese riešenia konfliktu s Izraelom.¹¹⁵

V tomto období môžeme teda hovoriť o tzv. tradičnej legitimitate. Jej zdrojom bola najmä ideológia, náboženstvo a historický odkaz Moslimského bratstva, na ktorý hnutie svoju činnosť nadviazalo.

Medzi oficiálnymi vyhláseniami Hamásu a jeho reálnou politikou existuje ale veľký rozdiel.¹¹⁶ Až do zverejnenia Charty v roku 1988 ani „izraelská vláda nedokázala odpovedajúcim spôsobom porozumieť roli novej organizácie, ktorá vzišla z Moslimského bratstva a z udalostí intifády, a považovala za svojho prvotného protivníka laikov z OOP“.¹¹⁷ Jeho podporovatelia vnímajú Hamás ako legitímne hnutie odporu. No iní medzinárodní aktéri ako Izrael, USA, Veľká Británia či Európska únia označujú Hamás, či už ako celok alebo jeho militantné krídlo, za teroristickú skupinu, pretože už len podľa jeho Charty, je jedným zo zámerov hnutia deštrukcia Izraela.¹¹⁸

¹¹³ YALE LAW SCHOOL: *Hamas Covenant 1988*. [cit. 2021-18-04]. Dostupné na internete: <https://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp>

¹¹⁴ INTROVIGNE, M.: *Hamás: Islámský terorizmus ve Svaté zemi*. 2003. s.41

¹¹⁵ HATINA, M.: *Hamas and the Oslo Accords: Religious Dogma in a Changing Political Reality*. 1999. In: *Mediterranean Politics*. s. 39

¹¹⁶ NÜSSE, A.: *Muslim Palestine: The Ideology of Hamas*. 1998. s.80

¹¹⁷ GUOLO, R.: *Il fondamentalismo islamico*. 2002. s.158-159. In: INTROVIGNE, M.: *Hamás: Islámský terorizmus ve Svaté zemi*. 2003. s.43

¹¹⁸ BBC: *Profile: Hamas Palestinian movement*. [cit.2021-27-03]. Dostupné na internete: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-13331522>

V skutočnosti je aj vzťah Hamásu a OOP pomerne komplikovaný a ich koncepcie sú do veľkej miery protichodné. Hamás niekoľkokrát spochybňoval nárok OOP zastupovať palestínsky ľud. Tvrdí, že dokáže tamojšie obyvateľstvo a ich vôľu oslobodiť sa od Izraela reprezentovať lepšie.¹¹⁹ V tomto období môžeme OOP vnímať ako silného konkurenta Hamásu, čo sa prejavilo najmä na medzinárodnej úrovni. Svedčí o tom aj fakt, že už v roku 1974 Valné zhromaždenie OSN označilo OOP za možného zástupcu palestínskeho obyvateľstva, ktorý by mohol byť prizývaný na medzinárodné konferencie v roli pozorovateľa.¹²⁰

V priebehu 80. a 90. rokov 20. storočia sa udialo niekoľko udalostí, ktorými OOP dala najavo svoj zámer riešiť arabsko-izraelský konflikt výlučne mierovými prostriedkami. Hamás na tieto kroky však nazerá kriticky.

Jednou z nich je podpísanie *Alžírkej deklarácie* v roku 1988, ktorú samotní palestínski zástupcovia označili za počiatok mierového procesu riešenia sporov medzi Palestínou a Izraelom. Išlo o jednostrannú deklaráciu, ktorou OOP vyhlásilo Palestínu za nezávislý štát. Zároveň OOP deklaráciou priznala existenciu Izraela ako nezávislého štátu, a teda nepriamo prijala ideu existencie samostatných a nezávislých štátov a budovania dlhotrvajúceho mieru v súlade s *Rezolúciou BR OSN č. 242*.¹²¹

I napriek tomu, že v čase prijatia *Alžírkej deklarácie* OOP nedisponovala kontrolou nad nárokovým územím a bolo nepravdepodobné, že by Palestína získala plnohodnotné členstvo v OSN, posilnila týmto spôsobom svoje postavenie na pozícii palestínskeho predstaviteľa z pohľadu medzinárodného spoločenstva a formálne povýšila status Palestíny pri OSN.¹²² Dôkazom je *Rezolúcia z 15. decembra 1988*, ktorou Valné zhromaždenie OSN uznáva vyhlásenie nezávislého Palestínskeho štátu a potvrdzuje potrebu umožniť palestínskemu ľudu vykonávať suverenitu nad svojím územím okupovaným od roku 1967. Okrem toho Valné zhromaždenie rozhodlo, že s účinnosťou od 15. decembra by sa malo

¹¹⁹ NÜSSE, A.: *Muslim Palestine: The Ideology of Hamas*. 1998. s.68

¹²⁰ UNITED NATIONS: 3237 (XXIX). *Observer status for the Palestine Liberation Organization*. [cit. 2021-02-04]. Dostupné na internete: <
<https://web.archive.org/web/20111110015616/http://www.thejerusalemfund.org/www.thejerusalemfund.org/carryover/documents/resolution3237.html>>

¹²¹ IBRAHIM, Y. M.: *P.L.O. Proclaims Palestine To Be an Independent State; Hints at Recognizing Israel*. [cit. 2021-02-04]. Dostupné na internete: <
<https://www.nytimes.com/1988/11/15/world/OOP-proclaims-palestine-to-be-an-independent-state-hints-at-recognizing-israel.html>>

¹²² BERCOVITH, J. – KREMENYUK, V. – ZARTMAN, I. W.: *The SAGE Handbook of Conflict Resolution*. 2008. s.43

v systéme OSN používať označenie „Palestína“ namiesto označenia „Organizácia pre oslobodenie Palestíny“.¹²³

OOP sa nepriamo zúčastnila aj mierovej konferencie, ktorá sa uskutočnila v Madride v roku 1991. Predstavitelia OOP neboli súčasťou palestínskej delegácie z dôvodu námietok zo strany Izraela, no vedenie OOP s ňou bolo v úzkom kontakte počas trvania konferencie. Samotný Yasir Arafat¹²⁴ sa vyjadril, že plánuje uplatniť svoj vplyv na palestínsku delegáciu.¹²⁵

Činnosť OOP a mierové jednania, ktorých sa organizácia zúčastnila, priebežne formovali jej vzťah s Hamásom. Aktivity OOP z tohto obdobia sa z hľadiska riešenia existencie nezávislého palestínskeho štátu javili byť ako úspešné, čo reflektovala aj rastúca podpora domáceho obyvateľstva. Z toho dôvodu Hamás považoval za potrebné obnoviť dialóg s OOP. Hamás sa prevažne snažil presvedčiť OOP, aby prijala ich politický program, zatiaľ čo zámerom OOP bolo kooptovať predstaviteľov Hamásu do palestínskych inštitúcií. Ich predstavy o počte kresiel v daných orgánoch sa však nezhodovali a takisto sa im nepodarilo dosiahnuť iný kompromis. Ďalšie nezhody boli zapríčinené ich odlišným postojom voči uznaniu existencie Izraela a otázke účasti na mierových rokovaníach.¹²⁶

Snahu o nadviazanie spolupráce s OOP môžeme zo strany Hamásu vnímať ako prostriedok získavania popularity a legitimacy potrebných na posilnenie svojej pozície v Palestíne. Svedčí o tom aj fakt, že v obdobiach, keď činnosť OOP dočasne stagnovala alebo keď sa Hamásu podarilo zabezpečiť si väčšiu podporu víťazstvom vo voľbách do rôznych odborových alebo študentských organizácií, hlavní predstavitelia tohto hnutia mali tendenciu odkloniť sa od pragmatického prístupu, ktorý zastávala OOP.¹²⁷ Na druhej strane si bol ale Hamás vedomý toho, že snaha OOP o urovnanie vzťahov s Izraelom korešponduje so záujmom veľkej časti obyvateľstva, ktorá v tom čase pociťovala negatívny dopad pretrvávajúceho konfliktu v rôznych sférach svojho života.¹²⁸

Na základe týchto poznatkov môžeme konštatovať, že OOP v danom období predstavovala pre Hamás silnú konkurenciu. I napriek tomu, že vyjadrenia v jeho Charte

¹²³ UNITED NATIONS: 43/177. *Question of Palestine*. [cit. 2021-02-04]. Dostupné na internete: <<https://web.archive.org/web/20111101093630/http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/146E6838D505833F852560D600471E25>>

¹²⁴ Yasir Arafat bol v tom období predsedom OOP.

¹²⁵ HABERMAN, C.: *Palestinian Says His Delegation Will Assert P.L.O. Ties at Talks*. [cit. 2021-02-04]. Dostupné na internete: <<https://www.nytimes.com/1991/10/22/world/palestinian-says-his-delegation-will-assert-plo-ties-at-talks.html>>

¹²⁶

¹²⁷ KLEIN, M.: Competing brothers: The web of Hamas-PLO relations. 1996. In: *Terrorism and Political Violence*. s. 117-119

¹²⁸ INTROVIGNE, M.: *Hamás: Islámský terorizmus ve Svaté zemi*. 2003. s.51

nepripúšťajú vyriešenie problému týkajúceho sa palestínskeho štátu použitím mierových prostriedkov ani prostredníctvom diplomatických rokovaní, snaha OOP o urovnanie sporu s Izraelom spôsobila, že sa potrebným nástrojom stala politika. Šejk Ahmad Jásín, zakladateľ, duchovný vodca Hamásu a tvorca Charty, v roku 1988 pripustil možnosť rokovať o postupnom urovnaní sporov s Izraelom a dal najavo záujem o ukončenie „vzájomného krviprelievania“ za predpokladu, že Izrael splní určité podmienky.¹²⁹

Zmenu v prístupe Hamásu pri riešení arabsko-izraelského konfliktu môžeme pozorovať neskôr po podpise *Dohody z Oslo* v roku 1993, ktorých podstate a dôsledkom sa budeme venovať v ďalšej časti.

4.2 Dohoda z Oslo: zárodok modernej legitimacy Hamásu

V septembri roku 1993 sa uskutočnila kľúčová udalosť v procese mierových rokovaní, ktorej sa Hamás nezúčastnil, no ovplyvnilo to jeho činnosť v niekoľkých oblastiach. Išlo o podpísanie zmluvy medzi izraelskou vládou a OOP s názvom *Deklarácia princípov prechodnej samosprávy* (angl. *Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangement*), ktorá je známa ako *Dohoda z Oslo*. Predstavitelia OOP, ako zástupcovia palestínskeho obyvateľstva, pristúpili k rokovaniam s izraelskou vládou s cieľom dohodnúť sa na opatreniach potrebných na ukončenie desaťročia pretrvávajúceho konfliktu, zabezpečenie ich mierovej koexistencie, vzájomného dodržiavania práv a dlhotrvajúceho mieru. Hlavným predmetom rokovaní bolo zriadenie Palestínskej samosprávy, pod ktorú malo spadať územie Západného brehu a pásma Gazy. Po ukončení maximálne päťročného prechodného obdobia malo dôjsť k uzavretiu trvalej dohody, ktorá bude v súlade s *Rezolúciami BR OSN č. 242 a č. 338*.¹³⁰ Päťročné prechodné obdobie slúžilo na rokovania o vymedzení hraníc, budúcnosti židovských osád, spolupráci so susednými štátmi, prerozdelení zdrojov vody, bezpečnosti, palestínskych utečencoch či otázke Jeruzalema.¹³¹

V *Dohode z Oslo* sa v súvislosti s Palestínou neobjavuje pojem štát. Hovorí sa len o vytvorení „rady“, ktorá na seba môže prevziať kompetencie týkajúce sa správy určitej časti území Západného brehu a pásma Gazy. Daný orgán získal autonómiu napríklad v oblasti

¹²⁹ KLEIN M.: Competing brothers: The web of Hamas-PLO relations. 1996. In: *Terrorism and Political Violence* . s. 116

¹³⁰ UNITED NATIONS: *Agreement – Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements (a.k.a. „Oslo Accord“)*. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na internete: <<https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-180015/>>

¹³¹ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestína: Minulosť, súčasnosť a smerovanie blízkeho východu konfliktu*. 2005. s.189

vzdelávania, kultúry, sociálnych záležitostí, finančnej správy alebo civilnej bezpečnosti, za ktorú mala zodpovedať palestínska polícia.¹³²

Podpísaním *Dohody z Oslo* Izrael priznal OOP právo zastupovať palestínsky ľud a uznal ho za rovnocenného partnera v procese mierových rokovaní. Toto uznanie bolo schválené izraelským kabinetom a potvrdené podpisom vtedajšieho premiéra Yitzhak Rabina ešte pred podpisom samotnej dohody.¹³³ Tento akt nám slúži ako vhodný ukazovateľ pri posudzovaní vzťahu Izraela s Hamásom. V porovnaní s OOP je Hamás pre Izrael nevhodným partnerom na vyjednávanie. Pre Hamás išlo o pomerne náročnú situáciu, pretože hnutie čelilo rôznym dilemám ohľadom svojej ďalšej činnosti. K tomu sa pridala aj potreba vyrovnať sa s ostatnými mocnými aktérmi v regióne, konkrétne OOP a Izraelom, čo ďalej zväčšovalo priepasť medzi ideológiou Hamásu a jeho politickým úsilím.¹³⁴

Dohoda z Oslo býva z pohľadu Palestínčanov označovaná aj ako najdôležitejší míľnik od čias vzniku nezávislého štátu Izrael, keďže vyjadruje pripravenosť oboch strán konfliktu koexistovať v rámci jedného regiónu.¹³⁵ Pre Hamás ale takáto dohoda nebola postačujúca, nakoľko nezabezpečovala vznik nezávislého palestínskeho štátu a zďaleka sa netýkala rozsahu území, ktoré Hamás požadoval prinavrátiť palestínskemu ľudu. *Dohoda z Oslo* riešila len územia Západného brehu a Pásma Gazy, no aj to len niektoré ich časti. Izrael dával najavo, že si chce ponechať, či prípadne anektovať, časť palestínskych území, na ktorých boli vybudované židovské osady. Veľký problém predstavovalo aj mesto Jeruzalem. Palestínska strana predpokladala, že sa Východný Jeruzalem stane v budúcnosti hlavným mestom ich štátu, no Izrael toto mesto považoval za nedeliteľné.¹³⁶

Hamás sa odchýlil od nadväzovania spolupráce s OOP a podporu našiel u radikálnych islamistických hnutí, ktoré zásadne odmietali danú dohodu. Ako sme už spomenuli v predchádzajúcej časti, palestínske obyvateľstvo bolo unavené z dlhotrvajúceho konfliktu. Aj to mohlo byť dôvodom, prečo pomerne veľká časť obyvateľov vnímala túto dohodu ako pozitívny krok a nevidela k nej inú alternatívu. To ale neľahčovalo situáciu

¹³² ČEJKA, M.: *Izrael a Palestína: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2005. s.189

¹³³ MURPHY, K.: *Israel and PLO, in Historic Bid for Peace, Agree to Mutual Recognition: After decades of conflict, accord underscores both sides' readiness to coexist. Arafat reaffirms the renunciation of violence in strong terms*. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na internete: < <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1993-09-10-mn-33546-story.html> >

¹³⁴ KLEIN M.: *Competing brothers: The web of Hamas-PLO relations*. 1996. In: *Terrorism and Political Violence* . s. 112

¹³⁵ MURPHY, K.: *Israel and PLO, in Historic Bid for Peace, Agree to Mutual Recognition: After decades of conflict, accord underscores both sides' readiness to coexist. Arafat reaffirms the renunciation of violence in strong terms*. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na internete: < <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1993-09-10-mn-33546-story.html> >

¹³⁶ ČEJKA, M.: *Izrael a Palestína: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2005. s.190

predstaviteľom Hamásu, ktorí sa snažili pred verejnosťou zastávať názor, že terorizmus je nutný na boj proti izraelským represiám. V tomto období sa pragmatický prístup OOP zdal byť úspešnejší. Dôkazom bola podpora domáceho obyvateľstva a dianie na medzinárodnej pôde. Hamásu sa podarilo udržať si podporu v regióne najmä zo strany radikálnejších skupín obyvateľstva, pretože bol vnímaný ako hlavná opozícia k dohode. Avšak jeho podpora nebola natoľko výrazná, aby bol schopný anulovať *Dohodu z Oslo* alebo vytlačiť vtedajšie palestínske vedenie.¹³⁷

Okrem toho sa v roku 1994 na scéne objavil aj ďalší subjekt – Palestínska autonómia (angl. *Palestinian National Authority*, skr. PA), ktorá mala podľa *Dohody z Oslo* prevziať kontrolu nad časťami Západného brehu a Pásma Gazy. Hamás síce mierový proces neuznával, no situácia v regióne, tento novovzniknutý orgán a nastavenie domáceho obyvateľstva mu znemožňovali využívať násilie na boj s Izraelom. Niekoľko hlavných predstaviteľov Hamásu, vrátane predsedu Jásína, bolo zatknutých nielen Izraelom, ale aj PA. Zriadenie PA teda nepodnietilo násilné akcie zo strany Hamásu, nakoľko to mohlo mať na samotné hnutie skôr negatívny dopad. Okrem toho tu zohral úlohu aj vplyv pragmatického prístupu Jásína, ktorý v novembri 1993 vo svojom liste z väzenia pripustil možnosť niekoľkoročného prímeria s Izraelom pod podmienkou, že Izraelčania opustia okupované územia. Takisto svojich stúpencov vyzýval, aby využívali „civilizované prostriedky“ pre vyjadrenie nesúhlasu s uzavretou dohodou medzi OOP a Izraelom. Jedným z týchto prostriedkov podľa neho mohla byť účasť Hamásu pri plánovaných voľbách do PA.¹³⁸ O tom, či PA vznikne, už bolo rozhodnuté. Logika tohto prístupu teda spočívala v tom, že Hamás by mohol tento subjekt využiť na presadenie svojich cieľov prostredníctvom legitímneho orgánu a vyhnúť sa tak občianskej vojne. Členovia prikláňajúci sa k pragmatickému prístupu to odôvodňovali tým, že hnutie nedokáže u ľudí presadiť radikálne správanie.¹³⁹

Aj keď sa Hamás zasadzoval za ozbrojený boj proti Izraelu, jeho vedúci predstavitelia museli zvážiť možné reakcie palestínskych obyvateľov vzhľadom na ich širokú podporu mierotvorného procesu. Pre Hamás teda bolo výhodnejšie naďalej viesť dialóg a udržiavať určitú mieru spolupráce s OOP, aby mohli bez problémov pokračovať vo svojich komunálnych aktivitách. Zároveň tieto akcie mohli ohroziť ich dialóg s PA.

¹³⁷ KRISTIANASEN W.: Challenge and Counterchallenge: Hamas's Response to Oslo. 1999. In: *Journal of Palestine Studies*. s. 19

¹³⁸ Tamže, s. 23

¹³⁹ KLEIN M.: Competing brothers: The web of Hamas-PLO relations. 1996. In: *Terrorism and Political Violence*. s. 120-122

Predstavitelia Hamásu ale použitie násilia považovali za nevyhnutné na odvrátenie hrozby, ktorú preň mierové rokovania medzi Izraelom a PA predstavovali. Násilné útoky teda opisoval ako prejav sebaobrany a pomsty voči izraelskému násiliu páchaného na Palestínčanoch.¹⁴⁰

Vo februári 1994 sa odohrala udalosť, ktorá bola pre Hamás a palestínsky ľud dostatočnou zámienkou na ozbrojený boj. Žid Baruch Goldstein zavraždil 29 moslimov v jednej z mešít na území Západného brehu. Hamás na to odpovedal sériou samovražedných atentátov na izraelských obyvateľov.¹⁴¹ Rozsah tejto práce nám neumožňuje podrobne skúmať teroristické útoky podniknuté stúpecami Hamásu, ani to nie je naším cieľom. Podstatou je, že od roku 1994 začal Hamás pri boji s Izraelom využívať taktiku samovražedných útokov, ktoré striedali represie zo strany Izraela a rokovania medzi Hamásom a PA o moratóriu na samovražedné útoky.¹⁴²

4.3 Voľby ako zdroj legitimacy Hamásu

Záujem Hamásu o účasť vo voľbách do palestínskych orgánov pre nás predstavuje významný ukazovateľ v zmene spôsobu budovania moci. Nasledujúci text nám napomáha objasniť jeden z parciálnych cieľov našej práce, a to, či je možné chápať voľby ako nezávislú premennú pri zmene využívania politickej moci.

V roku 1996 sa v súlade s podmienkami vytýčenými v *Dohode z Oslo* uskutočnili voľby do palestínskeho samosprávneho orgánu. Mishal a Sela vo svojej knihe ponúkajú náhľad do interného dokumentu, ktorý v roku 1992 koloval medzi poprednými predstaviteľmi Hamásu a umožňuje nám pochopiť rozhodovanie tohto hnutia o účasti vo voľbách.¹⁴³

Pre Hamás bola otázka volieb dôležitá, pretože následné rozhodnutie malo ovplyvniť budúcnosť celého hnutia. Podľa daného dokumentu bolo zámerom Hamásu prijať rozhodnutie, ktoré pomôže obhájiť úspechy hnutia a zároveň umožní zachovať si lojalitu k svojim cieľom a zásadám. Hamás spomína štyri možné alternatívy súvisiace s účasťou vo voľbách:

¹⁴⁰ MISHAL, S. – SELA, A.: *The Palestinian Hamas: Vision, Violence, and Coexistence*. 2000. s.103

¹⁴¹ BBC: *Analysis: Palestinian suicide attacks*. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na internete: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3256858.stm>

¹⁴² INTROVIGNE, M.: *Hamás: Islámský terorizmus ve Svaté zemi*. 2003. s.55-58

¹⁴³ Kniha *The Palestinian Hamas: Vision, Violence, and Coexistence*, v ktorej je daný dokument publikovaný, vychádza prevažne z propagačných materiálov a interných dokumentov Hamásu, ktoré sú podľa autorov kľúčové pre pochopenie strategického rozhodovania tohto hnutia.

1. Hamás sa volieb zúčastní.
2. Hamás bude voľby bojkotovať a zároveň sa bude snažiť vyzvať na bojkot aj ľudí.
3. Hamás bude voľby bojkotovať a pokúsi sa narušiť ich prostredníctvom použitia sily.
4. Hamás sa volieb zúčastní pod iným menom.

V dokumente boli predstavené výhody a nevýhody jednotlivých alternatív. Čo sa týka samotnej účasti vo voľbách, Hamás si uvedomoval, že nemá veľkú šancu na získanie väčšiny. Akýkoľvek neúspech považoval za prehru a súčasne za prejav vyslovenia podpory mierovým rokovaniam. Takisto aj neúspešný pokus o narušenie volieb prostredníctvom použitia sily by mohol viesť k strate popularity. Na druhej strane ale tieto voľby považoval za jeden z dôležitých krokov v budovaní svojej legitimacy a politickej pozície. Účasť vo voľbách mohla teda pre hnutie predstavovať významný spôsob získania moci.¹⁴⁴

Na základe daného dokumentu môžeme pozorovať, že sa Hamás nezaoberal otázkou, či sú dané alternatívy – teda na jednej strane účasť vo voľbách a na strane druhej použitie sily s cieľom voľby narušiť – morálne správne. Išlo skôr o to, ktorá alternatíva bude pre hnutie účelnejšia v budúcnosti. Vidíme to napríklad pri analýze alternatívy číslo 3 – ozbrojený útok by mohol viesť k občianskej vojne, avšak Hamás nezohľadňuje negatívne dôsledky, ktoré by takýto konflikt mohol mať pre spoločnosť. Problém vidí v tom, že by stratil podporu medzi palestínskymi obyvateľmi, ktorí by mu za daný konflikt pripisovali zodpovednosť.

Vedenie Hamásu sa nakoniec rozhodlo volieb v roku 1996 nezúčastniť, no zároveň nevyhlásilo svoju účasť v budúcnosti. Akonáhle sa otvorila možnosť získať svoju legitimitu prostredníctvom volebného aktu, Hamás začal svoje politické stratégie po roku 1996 budovať s cieľom výhry v nasledujúcich voľbách. Hnutie pokračovalo v protestoch voči mierovému procesu a v činnosti, ktorá by zvýšila ich popularitu. Išlo predovšetkým o jeho prítomnosť na univerzitách, stredných školách či v odborových organizáciách.¹⁴⁵ Začiatkom 21. storočia sa hnutiu podarilo získať silné postavenie v komunálnych voľbách, prevažne v husto osídlených oblastiach.¹⁴⁶

Voľby v roku 1996 môžeme považovať za kľúčovú udalosť pri zmene využívania politickej moci, resp. pri prechode od *hard power* smerom k *soft power*. Domnievame sa, že

¹⁴⁴ MISHAL, S. – SELA, A.: *The Palestinian Hamas: Vision, Violence, and Coexistence*. 2000. s.130-131

¹⁴⁵ ZUHUR, S.: *Hamas and Israel: Conflicting Strategies of Group-Based Politics*. 2008. s.54

¹⁴⁶ JEFFERIS, J.: *HAMAS: Terrorism, Governance, and Its Future in Middle East Politics*. 2016. s.95

dôvodom, prečo Hamás prestal *hard power* vnímať ako efektívnu stratégiu pre budovanie svojej legitimacy, je rozsiahla podpora mierového procesu zo strany palestínskeho obyvateľstva. Potvrďuje to aj spomínaný dokument, v ktorom hnutie zvažovalo alternatívy o účasti v daných voľbách. Ďalším dôvodom tejto zmeny môže byť zároveň aj to, že prvé voľby sú kľúčovým medzníkom v budovaní modernej politickej legitimacy aktérov, pretože ich legitimita sa spravidla odvíja práve od výsledku volieb.

V roku 2006 nahradil Hamás svoju stratégiu volebného bojkotu z roku 1996 účasťou v parlamentných voľbách. Politické krídlo považovalo politickú účasť za legítimnú cestu získania moci. Pre účel volieb vytvorilo zoskupenie s názvom *Zmena a reforma* a vydalo nový manifest, ktorý vykazoval určité odlišnosti v porovnaní s Chartou z roku 1988.

V manifeste sa nepíše o deštrukcii Izraela. Namiesto toho zastáva Hamás neurčitú pozíciu a tvrdí, že jeho účasť vo voľbách má prispieť k vytvoreniu nezávislého štátu, ktorého hlavným mestom bude Jeruzalem. Aj keď navonok predstavitelia Hamásu tvrdia, že ozbrojený boj nie je ich primárnou stratégiou, stále je považovaný za legítimny nástroj palestínskeho ľudu na ceste k ukončeniu izraelskej okupácie.¹⁴⁷

Víťazstvo Hamásu v parlamentných voľbách v roku 2006 prinieslo nečakanú zmenu v rámci palestínskej autonómie. Výsledky volieb viedli k rôznym konfliktom, no najväčšie napätie sa rozhostilo v Pásme Gazy, kde od decembra 2006 do januára 2007 prebiehali tvrdé boje, ktoré mali miestami charakter občianskej vojny. Boje vyvrcholili v júni 2007, kedy Hamás prevzal moc nad daným územím.¹⁴⁸

Rok 2007 predstavuje zlomový bod v dianí na území Palestíny. Po tom, čo Hamás získal kontrolu nad Pásmom Gazy, využíval nátlak na upevnenie svojej pozície a vytvorenie autoritatívnych pravidiel.¹⁴⁹ Hnutie si vytvorilo vlastnú vládu bezpečnostnú zložku s názvom „*Výkonná sila*“ (angl. *Executive Force*), ktorú spravidla využívalo na ozbrojený boj s dovtedy vládnucou stranou Fatah¹⁵⁰. Prezident PA Mahmud Abbas po voľbách vyhlásil, že vytvorenie danej zložky je v rozpore s právom a trval na vyhlásení nových volieb, čo viedlo k vyostreniu konfliktu, pretože Hamás nesúhlasil.¹⁵¹

Dané udalosti nám pomáhajú zodpovedať jeden z našich parciálnych cieľov, a to posúdiť, ktorá historická udalosť položila základy politickej legitimacy hnutia Hamás ako

¹⁴⁷ McGREAL, C.: *Hamas drops call for destruction of Israel from manifesto*. [cit. 2021-11-04]. Dostupné na internete: <<https://www.theguardian.com/world/2006/jan/12/israel>>

¹⁴⁸ BUREŠ, J. – ČEJKA, M. – DANIEL, J.: *Muslimské bratrstvo v súčasnosti*. 2017. s.119

¹⁴⁹ MUKHIMER, T.: *HAMAS RULE IN GAZA: Human Rights under Constraint*. 2013. s.28

¹⁵⁰ Ide o sekulárnu politickú stranu, súčasť OOP, ktorá je v súčasnosti považovaná za najväčšieho politického konkurenta Hamásu.

¹⁵¹ JEFFERIS, J.: *HAMAS: Terrorism, Governance, and Its Future in Middle East Politics*. 2016. s.101

neštátneho aktéra. Ak hovoríme o racionálno-právnej legitimité¹⁵², tú Hamás nadobudol v parlamentných voľbách v roku 2006, čím, i napriek nesúhlasu niektorých aktérov, získal určité oprávnenie zastupovať záujmy palestínskych občanov na území Pásmu Gazy.

Voľby slúžili Hamásu ako spôsob legitimizácie svojho postavenia v rámci regiónu, ako aj v rámci medzinárodného spoločenstva, pretože je pozitívne naladené viac k tým politickým aktérom, ktorí sa o svoju legitimitu uchádzajú v súťaživých voľbách, než k tým, ktorí uprednostňujú iné riešenia.

Obdobie, ktoré nasledovalo, je charakteristické ozbrojenými konfliktmi medzi Hamásom a Fatahom, ako aj medzi Hamásom a Izraelom, no zároveň aj snahami o prímerie zo strany niektorých okolitých štátov a medzinárodných inštitúcií, ktoré situácia znepokojovala.

Jednou zo snáh bola aj dohoda podpísaná v apríli 2014, na podklade ktorej malo dôjsť k promptnej implementácii predchádzajúcich dohôd a vyhláseniu nových volieb. Krátko potom však došlo k ďalším nezhodám medzi Hamásom a Fatahom.¹⁵³

V roku 2017 Hamás publikoval programový dokument, ktorý obsahuje všeobecné princípy hnutia.¹⁵⁴ Daný dokument sa odlišuje od Charty z roku 1988 predovšetkým v tom, že sa v ňom neobjavuje pojem „Židia“. Hamás bol často kritizovaný za jazyk použitý vo svojej Charte, pretože bol príkladom antisemitizmu. Dokument z roku 2017 je charakteristický pragmatickejším prístupom a prvkami nacionalizmu na úkor dogiem a islamu. Hamás v ňom dokonca pripúšťa možnosť rokovaní s Izraelom a inkluzívny prístup vo vzťahu k ostatným subjektom, čo by mohlo naznačovať uľahčenie riešenia konfliktu. Na druhej strane ale môže dokument odrážať nemeniacu sa povahu Hamásu, ktorý sa neodchyľuje od svojich zaužívaných praktík.¹⁵⁵

Mnohí odborníci sa zhodujú, že nemôžeme očakávať výraznú zmenu v činnosti Hamásu, skôr ide len o zmenu rétoriky, ktorou sa Hamás snaží vylepšiť svoje postavenie z pohľadu medzinárodného spoločenstva.¹⁵⁶

¹⁵² Vychádzame z teórie Maxa Webera, ktorá rozlišuje tri typy legitímnej moci, označujúc ich pojmom *panstvo*.

¹⁵³ JEFFERIS, J.: *HAMAS: Terrorism, Governance, and Its Future in Middle East Politics*. 2016. s.104

¹⁵⁴ HAMAS ISLAMIC RESISTANCE: *A Document of General Principles and Policies*. [cit.2021-11-04]. Dostupné na internete: <<https://hamas.ps/en/post/678/A-Document-of-General-Principles-and-Policies>>

¹⁵⁵ HROUB K.: *A Newer Hamas? The Revised Charter*. 2016/2017. In: *Institute for Palestine Studies*. s. 100

¹⁵⁶ MICHAEL, K.: *The New 'Softer' Hamas Position Is Nothing More Than a Front for Plans of Domination*. [cit.2021-11-04]. Dostupné na internete: <<https://www.newsweek.com/hamas-softening-position-nothing-more-front-plans-domination-592929>>

4.4 Moc ako zdroj modernej legitimacy Hamásu

V období vzniku Hamásu pozorujeme, že hnutie presadzuje využívanie prvkov *hard power*, čo nám potvrdzuje obsah jeho Charty z roku 1988. Hamás odmieta riešiť palestínsku otázku na medzinárodnej pôde, neuznáva OSN a jedným z jeho hlavných cieľov je deštrukcia Izraela. Aj keď dosiahnutie určitého kompromisu je v diplomacii bežné, Hamás to nepovažuje za prijateľný spôsob riešenia sporov. Ďalším z našich argumentov je aj fakt, že Hamás vznikol ako palestínska odbočka Moslimského bratstva, ktoré v tom čase vyznávalo násilný spôsob riešenia konfliktu. Na základe toho predpokladáme, že k palestínskej otázke pristupoval analogicky.

Tabuľka 2 Analýza dominantnej moci Hamásu (1987 – súčasnosť)

Obdobie	Druh moci, ktorá dominuje
Vznik Hamásu 1987	<i>hard power</i>
OOP a mierové rokovania	<i>soft power</i>
Dohoda z Oslo 1993	<i>soft power / hard power</i>
Voľby do PA 1996	<i>soft power</i>
Parlamentné voľby 2006	<i>sharp power</i>
Obdobie od víťazstva vo voľbách 2006	<i>sharp power</i>

Zdroj: Vlastné spracovanie

4.4.1 Prechod od *hard power* k *soft power*

Za jednu z kľúčových udalostí, ktorá neskôr viedla k procesu prechodu od *hard* ku *soft power*, môžeme označiť počiatok mierových rokovaní medzi OOP a Izraelom v 80. a 90. rokoch 20. storočia, ktoré posilnili legitimitu tejto organizácie na pozícii oficiálneho predstaviteľa palestínskeho ľudu z pohľadu medzinárodného spoločenstva. Úspechy OOP odrážala aj rastúca podpora domáceho obyvateľstva, čo viedlo k uvedomeniu si Hamásu, že politika je dôležitým nástrojom na získanie popularity a legitimacy na území Palestíny. Hnutie sa zameralo na obnovenie dialógu a nadviazanie spolupráce s OOP v snahe posilniť svoju pozíciu neštátneho aktéra na danom území. Rovnako aj účasť prívržencov Hamásu vo voľbách do odborových či študentských organizácií a vyhlásenie Jásína, vtedajšieho vodcu Hamásu, ktorým pripustil možnosť rokovaní o postupnom urovnaní sporov s Izraelom, nám ukazuje prechod Hamásu k *soft power*.

Tento prístup si Hamás zachoval aj po podpise *Dohody z Oslo* v roku 1993, pretože pomerne veľká časť obyvateľov bola z dlhotrvajúceho konfliktu unavená a dohodu vnímala ako pozitívny krok. I napriek tomu, že Hamás mierový proces neuznával ako prijateľný spôsob riešenia konfliktu s Izraelom, nastavenie domáceho obyvateľstva a dôsledky *Dohody z Oslo* nevytvárali vhodné podmienky pre násilnú činnosť. Zastával to aj Jásín, ktorý ľudí vyzýval na použitie civilizovaných prostriedkov.

Na druhej strane v období od roku 1994 môžeme pozorovať rozdiely v rámci samotného Hamásu. Zatiaľ čo frakcia pôsobiaca mimo Izraela, tzv. „vonkajšia“ časť Hamásu, začala v boji proti Izraelu využívať prvky *hard power* a akékoľvek prímerie odmietala prijať, vedenie Hamásu na Západnom brehu a v Pásme Gazy, tzv. „vnútorná“ časť Hamásu, podporovala proces rokovaní na vytvorenie dohody s PA o úplnom zastavení teroristických útokov. Domáce vedenie sa v boji o moc prikláňalo skôr k budovaniu *soft power*. Dôvodov mohlo byť niekoľko. Hamás nedisponoval rozsiahlym materiálnym vybavením, silnými policajnými ani bezpečnostnými zložkami ako PA. Okrem toho bol závislý na externých finančných zdrojoch, ktorých získavanie mohlo byť ohrozené legislatívou PA alebo rôznymi administratívnymi obmedzeniami. Jeho pozíciu neprispievala ani kritika zo strany palestínskych obyvateľov, Izraela, USA, Jordánska alebo ďalších arabských štátov, ktorí mierový proces podporovali a Hamás vnímali ako hrozbu.¹⁵⁷

Najmä po smrti jordánskeho kráľa Husajna v roku 1999 došlo k zhoršeniu vzťahov Hamásu so susedným Jordánskom. Negatívny vplyv to malo na vedenie vonkajšej frakcie Hamásu, ktorá v predchádzajúcich rokoch pôsobila primárne v tejto krajine. Po zmenách v roku 1999 boli na území Jordánska pozatvárané ich kancelárie a uväznení alebo vyhostení jeho hlavní predstavitelia. V dôsledku týchto udalostí došlo k poklesu samovražedných atentátov namierených na civilné obyvateľstvo. Hnutie sa zameralo primárne na rozvoj rôznych aktivít v rámci palestínskej spoločnosti, s cieľom zastaviť represie zo strany PA.¹⁵⁸

Snaha o tzv. islamizáciu zvnútra, prostredníctvom inštitúcií alebo nadväzovania spolupráce s ostatnými subjektmi, mohla byť v tom čase pre Hamás vhodnejšou a udržateľnejšou stratégiou na budovanie moci a legitimacy v danom regióne. Dokazujú to aj voľby do PA v roku 1996, v ktorých účasť predstavovala možný spôsob získania moci a využitie sily Hamás v danej situácii nepovažoval za vhodnú alternatívu.

Podobnú rétoriku hnutie zastávalo aj pri voľbách v roku 2006. V zmysle koncepcie *soft power* by Hamás mohol znížiť šancu na odpor zo strany ostatných subjektov tým, že by

¹⁵⁷ MISHAL, S. – SELA, A.: *The Palestinian Hamas: Vision, Violence, and Coexistence*. 2000. s.74, 103-104

¹⁵⁸ INTROVIGNE, M.: *Hamás: Islámský terorizmus ve Svaté zemi*. 2003. s.58

sa stal súčasťou oficiálneho orgánu, prostredníctvom ktorého by dokázal lepšie presadzovať svoju ideológiu a normy.

4.4.2 *Sharp power*

Po tom, ako Hamás získal kontrolu nad územím Pásma Gazy v roku 2007 a jeho legitimita bola na základe volieb potvrdená, opäť dochádza k zmene využívania politickej moci a začína dominovať tzv. *sharp power*. Prejavom boli útoky na izraelských vojakov a civilistov, ktoré následne vyprovokovali Izrael k páchaniu násilia na palestínskych obyvateľoch. Tie Hamásu umožnili prostredníctvom médií šíriť správy o palestínskych obetiach, so zámerom očierniť Izrael a vyvolať súcit medzi verejnosťou, ako aj medzi inými štátnymi aktérmi. Aj renomované americké a európske médiá ako napr. *The New York Times*, *The Guardian* alebo *BBC* na základe toho niekoľkokrát zdieľali mylné informácie týkajúce sa diania v Pásme Gazy. Hamás tak vykreslili ako neškodné hnutie, ktoré je vystavované násilným útokom zo strany Izraela. Aktivity Hamásu pre nás predstavujú typický príklad *sharp power*, keďže hnutie systematicky šíri klamlivé informácie za účelom vynútenia si podpory a lojality.¹⁵⁹

Môžeme sa len domnievať, že prechod bol zapríčinený tým, že Hamás už voľbami potvrdil svoju legitimitu a nemusel sa nikomu zodpovedať a zároveň začali postupne narastať konflikty medzi ním a sekulárnym Fatahom a rovnako aj medzi Židmi a Arabmi žijúcimi na danom území.

4.4.3 *Voľby 2021 a otázka moci*

V prvej polovici roku 2021 sa majú po pätnástich rokoch uskutočniť v Palestíne ďalšie voľby, ktorých sa Hamás plánuje zúčastniť. Môžeme len predpokladať, či výsledok volieb ovplyvní stratégiu tohto hnutia v súvislosti s politickou mocou. Hamás síce v priebehu posledných rokov prišiel o výraznú podporu obyvateľov Pásma Gazy, ktorí nesúhlasia s pretrvávajúcim konfliktom medzi ním a Fatahom, no na druhej strane si zlepšil svoje postavenie na Západnom brehu. Tieto voľby preň teda môžu predstavovať príležitosť potvrdiť svoju legitimitu a snažiť sa vylepšiť svoju pozíciu aj z pohľadu ostatných krajín.¹⁶⁰

¹⁵⁹ GILBOA, E.: „*Sharp Power*“: *Hamas's Dirty War Against Israel*. [cit.2021-11-04]. Dostupné na internete: <<https://besacenter.org/perspectives-papers/hamas-dirty-war/>>

¹⁶⁰ DALLLOUL, M. A.: *What does Hamas want from elections? Global legitimacy*. [cit.2021-14-04]. Dostupné na internete: <<https://www.trtworld.com/magazine/what-does-hamas-want-from-elections-global-legitimacy-45042>>

Diskutabilné je, či v prípade prehry dôjde k intenzívnejšiemu využívaniu nástrojov *sharp power* alebo sa Hamás vráti ku konceptu *soft power*, ktorý sa aj v minulosti ukázal byť efektívnym spôsobom upevňovania svojej legitimacy a postavenia v regióne. Čo sa týka prechodu ku konceptu *smart power*, ten je podľa nášho názoru menej pravdepodobný kvôli nedostatočnej finančnej podpore okolitých arabských krajín, s výnimkou Iránu¹⁶¹. Práve nadväzovanie partnerstiev je jedným z kľúčových prostriedkov presadzovania *smart power*.

Otázna je v súčasnosti aj samotná existencia hnutia. Napriek tomu, že Hamásu je pripisovaná zodpovednosť za množstvo teroristických útokov, jeho koniec by „*de facto nemusel byť za danej situácie pre Izrael ani pre sekulárne palestínske zložky výhodnou, pretože relatívne čitateľný a oslabený Hamás môže byť nahradený neprieľadnou a nekontrolovateľnou vlnou radikalizmu – napríklad pod taktovkou ISIS*“.¹⁶²

¹⁶¹ JALAL, R. A: *Iran offers unconditional support to Hamas, Islamic jihad*. [cit.2021-18-04]. Dostupné na internete: <<https://www.al-monitor.com/originals/2020/07/palestinian-hamas-iran-financial-support-israel-annexation.html>>

¹⁶² BUREŠ, J. – ČEJKA, M. – DANIEL, J.: *Muslimské bratrstvo v súčasnosti*. 2017. s.125

Záver

Hlavným cieľom našej práce bolo analyzovať činnosť hnutia Hamás ako neštátneho aktéra, ktoré sa už od svojho vzniku v roku 1987 snaží stať lídrom v rámci palestínskej regionálnej politiky, ako aj na pozícii zástupcu palestínskeho ľudu v rámci medzinárodného spoločenstva.

Pre naplnenie daného cieľa sme považovali za kľúčové vymedziť historické udalosti, ktoré viedli k jeho vzniku a ovplyvnili spôsoby jeho formovania a legitimizácie svojho postavenia. V prvej kapitole sme sa sústredili predovšetkým na udalosti, ktoré menili povahu vzťahov medzi Arabmi a Židmi na Blízkom východe, čo podnietilo vznik rôznych islamistických hnutí s cieľom oslobodiť palestínsky ľud spod izraelskej okupácie a vytvoriť nezávislý palestínsky štát.

Druhá kapitola nám slúžila na objasnenie pojmu politickej moci a jej jednotlivých konceptov – tzv. *hard*, *soft*, *sharp* a *smart power*. Druh politickej moci nám slúžil ako nástroj pri odpovedaní na otázky vychádzajúce zo stanovených parciálnych cieľov. Vytýčili sme si ich niekoľko so zámerom identifikovať, ktorá udalosť položila základy politickej legitimacy hnutia Hamás ako neštátneho aktéra, a ktorú udalosť môžeme označiť za kľúčovú pri zmene využívania druhu politickej moci. Súčasne bolo našim cieľom analyzovať, či je možné chápať voľby, zdroj legitimacy, ako nezávislú premennú pri zmene využívania politickej moci, a posúdiť, ktorý typ moci v súčasnosti Hamás preferuje pri politických stretoch a komunikácii smerom dovnútra daného územia a navonok k zahraničiu a štátu Izrael.

Hnutie Hamás vzniklo ako odbočka Moslimského bratstva na území Palestíny, ktoré sa koncom 20. storočia radikalizovalo. Domnievame sa, že táto skutočnosť bola spočiatku pre hnutie Hamás smerodajná, nakoľko považovalo ozbrojený boj za vhodný prostriedok vytvorenia nezávislého palestínskeho štátu. Dokazuje to analýza Charty Hamásu z roku 1988, ktorej sme sa venovali na začiatku štvrtej kapitoly.

Kľúčový zlom vo využívaní politickej moci, konkrétne prechodu od *hard power* smerom k využívaniu nástrojov *soft power*, môžeme pozorovať v súvislosti s podpisom *Dohody z Oslo* medzi izraelským premiérom a Organizáciou za oslobodenie Palestíny v roku 1993. Domnievame sa, že príčinou tejto zmeny bola snaha Hamásu vytvoriť efektívnu stratégiu pre budovanie svojej legitimacy.

V ďalšej časti sme naplnili parciálny cieľ týkajúci sa volieb ako nezávislej premennej pri zmene využívania politickej moci. Predovšetkým na základe poznatkov o voľbách, ktoré

sa uskutočnili v rokoch 1996 a 2006, predpokladáme, že pre Hamás predstavujú spôsob legitimizácie svojho postavenia a prispôsobujú tomu aj druh politickej moci.

Na záver sme poukázali na fakt, že Hamás od obdobia svojho vzniku využíval viacero typov politickej moci. V začiatkoch, keď bola jeho legitimita založená na základe náboženstva a historickej autority, ktorú prevzalo od Moslimského bratstva, Hamás mal tendenciu presadzovať najmä koncept tzv. *hard power*. Postupne však pri budovaní a snahách ostatných subjektov o vytvorenie autonómneho postavenia palestínskeho územia Hamás zmenil nielen druh využíwanej politickej moci na *soft power*, ale jeho snahou bolo začať budovať svoju legitimitu na základe racionálneho a právneho nástroja, za ktorý považujeme volebný akt.

Nástup Hamásu k moci po voľbách v roku 2006 viedol k ďalšej zmene, a to k využívaniu tzv. *sharp power*. V súčasnosti to môžeme pozorovať na tom, že si Hamás legitimitu upevňuje nielen prostredníctvom volieb, ale aj pozíciou lídra v kladení odporu voči Izraelu.

Môžeme sa domnievať, že aj výsledok volieb v roku 2021 bude významným determinantom, ktorý buď potvrdí súčasnú stratégiu Hamásu, alebo spôsobí zmenu vo využívaní politickej moci s cieľom prehĺbiť a upevniť svoj vplyv a postavenie na regionálnej a medzinárodnej úrovni.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje

1. ABD AL-FATTAH, Muhammad E. *The Muslim Brothers and the Palestine Question 1928-1947*. London: Tauris Academic Studies, 1998. 274 s. ISBN 1860642144.
2. ABU-AMR, Ziad. *Islamic Fundamentalism in the West Bank and Gaza: Muslim Brotherhood and Islamic Jihad*. Bloomington: Indiana University Press, 1994. 169 s. ISBN 0-253-30121-1.
3. BERCOVITCH, Jacob – KREMENYUK, Victor – ZARTMAN, I. William. *The SAGE Handbook of Conflict Resolution*. SAGE, 2008. 704 s. ISBN 9781446206591.
4. BICKERTON, Ian J. – KLAUSNER, Carla L. *A History of the Arab-Israeli Conflict*. 7. vyd. New York: Routledge, 2016. 560 s. ISBN 9780205968138.
5. BUREŠ, Jaroslav – ČEJKA, Marek – DANIEL, Jan. *Muslimské bratrstvo v súčasnosti*. Praha: Academia, 2017. 229 s. ISBN 9788020026705.
6. ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestína: Minulosť, súčasnosť a smerovanie blízkeho východu*. Brno: Centrum strategických štúdií, 2005. 312 s. ISBN 80-903333-9-7.
7. DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2003. 220 s. ISBN 80-7178-725-6.
8. GRAY, Colin S. *Hard Power and Soft Power: The Utility of Military Force as an Instrument of Policy in the 21st Century*. Strategic Studies Institute, 2011. 73 s. ISBN 1-58487-486-4.
9. HERZL, Theodor. *Der Judenstaat: Staatsschrift*. Projekt Gutenberg-DE, 2005. 137 s.
10. HROUB, Khaled. *Hamas: A Beginner's Guide*. London: Pluto Press, 2006. 170 s. ISBN 0745325904.
11. HUNTER, F. Robert. *The Palestinian Uprising: A War by Other Means*. Los Angeles: University of California Press, 1991. 292 s. ISBN 0-520-07489-0.
12. INTROVIGNE, Massimo. *Hamás: islámský terorizmus ve Svaté zemi*. Praha: Vyšehrad, 2003. 108 s. ISBN 80-7021-659-X.
13. JEFFERIS, Jennifer. *Hamas: Terrorism, Governance, and Its Future in Middle East Politics*. Santa Barbara: Praeger, 2016. 209 s. ISBN 978-1-4408-3903-0.

14. KAYYALI, Abdul-Wahhab S. *Palestine: A Modern History*. London: Croom Helm, 1978. 243 s. ISBN 0856646350.
15. KREJČÍ, Oskar. *Mezinárodní politika*. 5. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2014. 803 s. ISBN 978-80-87865-07-1.
16. LIĐÁK, Ján. *Medzinárodné vzťahy – medzinárodná politika*. Bratislava: SOFA, 2000. 179 s. ISBN 8085752700.
17. MISHAL, Shaul – SELA, Avraham. *The Palestinian Hamas: Vision, Violence, and Coexistence*. New York: Columbia University Press, 2000. 244 s. ISBN 0-231-11674-8.
18. MORGENTHAU, Hans J. *Politics Among Nations: the Struggle for Power and Peace*. New York: Alfred A. Knopf, 1948. 489 s.
19. MUKHIMER, Tariq. *Hamas Rule in Gaza: Human Rights under Constraint*. New York: Palgrave Macmillan, 2013. 158 s. ISBN 978-1-349-45658-1.
20. NÜSSE, Andrea. *Muslim Palestine: The Ideology of Hamas*. London: RoutledgeCurzon, 2003. 144 s. ISBN 90-5702-334-2.
21. NYE, Joseph S. *Power in the Global Information Age: From Realism to Globalization*. New York: Routledge, 2004. 231 s. ISBN 0-415-70016-7.
22. NYE, Joseph S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. New York: PublicAffairs, 2005. 191 s. ISBN 978-1-58648-306-7.
23. NYE, Joseph S. *The Powers to Lead*. New York: Oxford University Press, 2008. 226 s. ISBN 978-0-19-533562-0.
24. SHERMAN, A. J. *Mandate Days: British Lives in Palestine: 1918-1948*. Thames & Hudson, 1998. 264 s. ISBN 978-0-500-77120-4.
25. SHLAIM, Avi. *Lion of Jordan: The Life of King-Hussein in War and Peace*. New York: Alfred A. Knopf, 2008. 723 s. ISBN 978-1-4000-4305-7.
26. SMITH, Charles D. *Palestine and the Arab-Israeli Conflict: A History with Documents*. 9. vyd. Boston: Bedford/St. Martin's, 2017. 897 s. ISBN 978-1-319-09851-3.
27. SMITH, Pamela A. *Palestine and the Palestinians: 1876-1983*. Sydney: Croom Helm, 1984. 279 s. ISBN 0-7099-2376-7.
28. SORBY, Karol R. *Arabský východ (1918-1945)*. Bratislava: SAP – Slovak Academic Press, 2013. 468 s. ISBN 9788089607150.
29. SORBY, Karol R. *Arabský východ (1945-1958)*. Bratislava: SAP, 2005. ISBN 8089104770.

30. STEININGER, Rolf. *Der Nahost Konflikt*. 3. vyd. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch, 2018. 128 s. ISBN 978-3-596-19519-0.
31. QUANDT, William B. – LESCH, Ann M. – JABBER, Fuad A. *The Politics of Palestinian Nationalism*. 2. vyd. London: University of California Press, 1974. 234 s. ISBN 0-520-02336-6.
32. ZUHUR, Sherifa. *Hamas and Israel: Conflicting Strategies of Group-Based Politics*. Strategic Studies Institute, 2008. 91 s. ISBN 1-58487-371-X.

Odborné články a štúdie

1. ABU-AMR, Ziad. Hamas: A Historical and Political Background. In: *Journal of Palestine Studies* [online]. University of California Press, 1993, roč. 22, č. 4, s. 5-19. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/2538077>
2. ATAMAN, Muhittin. The Impact of Non-State Actors on World Politics: A Challenge to Nation-States. In: *Alternatives: Turkish Journal of International Relations* [online]. 2003, roč. 2, č. 1, s. 42-66. Dostupné na: <https://www.dergipark.org.tr/tr/download/article-file/19401>
3. DAHL, Robert A. The Concept of Power. In: *Behavioral Science* [online]. 2007, roč. 2, č. 3, s. 201-215. Dostupné na: https://www.fbaum.unc.edu/teaching/articles/Dahl_Power_1957.pdf
4. GALLAROTTI, Giulio M. Soft power: what it is, why it's important, and the conditions for its effective use. In: *Journal of Political Power* [online]. 30.3.2011, roč. 4, č. 1, s. 25-47. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/2158379X.2011.557886>
5. HATINA, Meir. Hamas and the Oslo accords: Religious dogma in a changing political reality. In: *Mediterranean Politics* [online]. 1999, roč. 4, č. 3, s. 37-55. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13629399908414698>
6. HROUB, Khaled. A Newer Hamas? The Revised Charter. In: *Institute for Palestine Studies* [online]. 2016/17, roč. 46, č. 4, s. 100. Dostupné na: <https://store.palestine-studies.org/jps/fulltext/214551#anchor1>
7. HUDEC, Jozef. Stručný náčrt základov islamského fundamentalizmu. In: *Medzinárodné otázky* [online]. Research Center of the Slovak Foreign Policy Association, 2003, roč. 12, č. 1, s. 39-56. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/44963533>

8. KARSH, Efraim. The Six-Day War An Inevitable Conflict. In: *Middle East Quarterly* [online]. 1.6.2017, roč. 24, č. 3, s. 1-12. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/317017965_the_Six_Day_War_An_Inevitable_Conflict
9. KLEIN, Menachem. Competing brothers: The web of Hamas-PLO relations. In: *Terrorism and Political Violence* [online]. 1996, roč. 8, č. 2, s. 111-132. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546559608427349?journalCode=ftpv20>
10. KRISTIANSEN, Wendy. Challenge and Counterchallenge: Hamas's Response to Oslo. In: *Journal of Palestine Studies*. 1999, roč. 28, č. 3, s. 19-36. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2307/2538305>
11. MAKDISI, K. Palestine and the Arab-Israeli Conflict: 100 Years of Regional Relevance and International Failure. In: *MENARA Working Papers*. CIDOB, 2018, č. 27.
12. SMITH-WINDSOR, Brooke A. Hard Power, Soft Power Reconsidered. In: *Canadian Military Journal* [online]. 2000, s. 51-56.
13. WILSON, Ernest J. Hard Power, Soft Power, Smart Power. In: *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* [online]. American Academy of Political and Social Science, 2008, s. 110-124. Dostupné na: <http://ann.sagepub.com/content/616/1/110>

Internetové zdroje

1. BBC. 2007. Analysis: Palestinian suicide attacks. In: *BBC*. [online]. 29.1.2007 [cit. 2021-03-04]. Dostupné na internete: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3256858.stm
2. BBC. 2017. Profile: Hamas Palestinian movement. In: *BBC*. [online]. 12.5.2017 [cit. 2021-27-03]. Dostupné na internete: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-13331522>
3. BOWEN, Jeremy. 2017. 1967 war: Six days that changed the Middle East. In: *BBC*. [online]. 5.6.2017 [cit. 2021-05-04]. Dostupné na internete: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-39960461>

4. DALLOUL, Motasem A. 2021. What does Hamas want from elections? Global legitimacy. In: *TRTWorld*. [online]. 16.3.2021 [cit. 2021-14-04]. Dostupné na internete: <<https://www.trtworld.com/magazine/what-does-hamas-want-from-elections-global-legitimacy-45042>>
5. FLANDEROVÁ, Linda. 2013. Soft power: mít či nemít? In: *Ústav mezinárodních vztahů Praha*. [online]. 30.9.2013 [cit. 2021-20-03]. Dostupné na internete: <<https://www.iir.cz/article/soft-power-mit-ci-nemit>>
6. GILBOA, Eytan. 2018. „Sharp Power“: Hamas’s Dirty War Against Israel. In: *The Begin-Sadat Center for Strategic Studies*. [online]. 17.4.2018 [cit. 2021-11-04]. Dostupné na internete: <<https://besacenter.org/perspectives-papers/hamas-dirty-war/#.YIMv0tLPzIU>>
7. HABERMAN, Clyde. 1991. Palestinian Says His Delegation Will Assert P.L.O. Ties at Talks. In: *The New York Times*. [online]. 22.10.1991 [cit. 2021-02-04]. Dostupné na internete: <<https://www.nytimes.com/1991/10/22/world/palestinian-says-his-delegation-will-assert-plo-ties-at-talks.html>>
8. HAMAS ISLAMIC RESISTANCE. 2021. About Hamas. In: *Hamas Islamic Resistance*. [online]. 2021 [cit. 2021-06-03]. Dostupné na internete: <<https://hamas.ps/en/page/5/About-Hamas>>
9. HAMAS ISLAMIC RESISTANCE. 2017. A Document of General Principles and Policies. In: *Hamas Islamic Resistance*. [online]. 1.5.2017 [cit. 2021-11-04]. Dostupné na internete: <<https://hamas.ps/en/post/678/A-Document-of-General-Principles-and-Policies>>
10. IBRAHIM, Yehia I. 1988. P.L.O. Proclaims Palestine to be an Independent State; Hints at Recognizing Israel. In: *The New York Times*. [online]. 15.11.1988 [cit. 2021-02-04]. Dostupné na internete: <<https://www.nytimes.com/1988/11/15/world/PLO-proclaims-palestine-to-be-an-independent-state-hints-at-recognizing-israel.html>>
11. JALAL, Rasha A. 2020. Iran offers unconditional support to Hamas, Islamic Jihad. In: *Al-Monitor*. [online]. 10.7.2020 [cit. 2021-18-04]. Dostupné na internete: <<https://www.al-monitor.com/originals/2020/07/palestinian-hamas-iran-financial-support-israel-annexation.html>>

12. KRAMER, Martin. 2017. The Forgotten Truth about the Balfour Declaration. In: *Mosaic*. [online]. 5.6.2017 [cit. 2021-16-02]. Dostupné na internete: <<https://mosaicmagazine.com/essay/israel-zionism/2017/06/the-forgotten-truth-about-the-balfour-declaration/>>
13. McGREAL, Chris. 2006. Hamas drops call for destruction of Israel from manifesto. In: *The Guardian*. [online]. 12.1.2006 [cit. 2021-11-04]. Dostupné na internete: <<https://www.theguardian.com/world/2006/jan/12/israel>>
14. MICHAEL, Kobi. 2017. The New ‚Softer‘ Hamas Position Is Nothing More Than a Front for Plans of Domination. In: *Newsweek*. [online]. 2.5.2017 [cit. 2021-11-04]. Dostupné na internete: <<https://www.newsweek.com/hamas-softening-position-nothing-more-front-plans-domination-592929>>
15. MURPHY, Kim. 1993. Israel and PLO, in Historic Bid for Peace, Agree to Mutual Recognition : Mideast: After decades of conflict, accord underscores both sides‘ readiness to coexist. Arafat reaffirms the renunciation of violence in strong terms. In: *Los Angeles Times*. [online]. 10.9.1993 [cit. 2021-03-04]. Dostupné na internete: <<https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1993-09-10-mn-33546-story.html>>
16. OFFICE OF THE HISTORIAN. Creation of Israel. In: *Office of the Historian*. [online]. [cit. 2021-05-04]. Dostupné na internete: <<https://history.state.gov/milestones/1945-1952/creation-israel>>
17. SEGELL, Glen. 2019. Non-State Power: The Case of Hamas. In: *E-International Relations*. [online]. 18.2.2019 [cit. 2021-19-03]. Dostupné na internete: <<https://www.e-ir.info/2019/02/18/non-state-power-the-case-of-hamas>>
18. THE NEW YORK TIMES. 1897. Zionist Congress in Basel. In: *The New York Times*. [online]. 31.8.1897 [cit. 2020-02-12]. Dostupné na internete: <https://timesmachine.nytimes.com/timesmachine/1897/08/31/100432012.pdf?pdf_redirect=true&ip=0>
19. UNITED NATIONS. 1948. 194 (III): Palestine – Progress Report of the United Nations Mediator. In: *United Nations*. [online]. [cit. 2021-05-04]. Dostupné na internete: <<https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/C758572B78D1CD0085256BCF0077E51A>>

20. UNITED NATIONS. 1974. 3237 (XXIX): Observer status for the Palestine Liberation Organization. In: *The Jerusalem Fund*. [online]. [cit. 2021-02-04]. Dostupné na internete: <<https://web.archive.org/web/20111110015616/http://www.thejerusalemfund.org/www.thejerusalemfund.org/carryover/documents/resolution3237.html>>
21. UNITED NATIONS. 1993. Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangements (a.k.a. „Oslo Accord“). In: *UNITED NATIONS*. [online]. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na internete: <<https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-180015/>>
22. UNITED NATIONS. 1949. First Interim Report of the United Nations Economic Survey Mission for the Middle East. In: *UNITED NATIONS*. [online]. [cit. 2021-05-04]. Dostupné na internete: <<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/3B693EFF5F4E4D4B852577D60051EF13>>
23. UNITED NATIONS. Resolution adopted on the report of the ad hoc committee on the Palestinian Question. In: *United Nations*. [online]. [cit. 2021-05-04]. Dostupné na internete: <[https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181\(II\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181(II))>
24. UNITED NATIONS. 1967. Resolution 242 (1967) of November 1967. In: *UNITED NATIONS*. [online]. [cit. 2021-05-04]. Dostupné na internete: <<https://unispal.un.org/unispal.nsf/0/7D35E1F729DF491C85256EE700686136>>
25. UNITED NATIONS. 1988. 43/177: Question of Palestine. In: *United Nations*. [online]. [cit. 2021-02-04]. Dostupné na internete: <<https://web.archive.org/web/20111101093630/http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/146E6838D505833F852560D600471E25>>
26. WALKER, Christopher – LUDWIG, Jessica. 2017. The Meaning of Sharp Power: How Authoritarian States Project Influence. In: *Foreign Affairs*. [online]. 16.11.2017 [cit. 2021-20-03]. Dostupné na internete: <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2017-11-16/meaning-sharp-power?utm_medium=promo_email&utm_source=lo_flows&utm_campaign=registered_user_welcome&utm_term=email_1&utm_content=20210425>

27. YALE LAW SCHOOL. 2008. British White Paper of June 1922. In: *The Avalon Project*. [online]. 2008 [cit. 2021-20-02]. Dostupné na internete: <https://avalon.law.yale.edu/20th_century/brwh1922.asp>
28. YALE LAW SCHOOL. 2008. Hamas Covenant 1988. In: *The Avalon Project*. [online]. 2008 [cit. 2021-18-04]. Dostupné na internete: <https://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp>
29. YALE LAW SCHOOL. 2008. The Palestine Mandate. In: *The Avalon Project*. [online]. 2008 [cit. 2021-18-02]. Dostupné na internete: <https://avalon.law.yale.edu/20th_century/palmanda.asp#:~:text=The%20Mandatory%20shall%20be%20responsible,the%20civil%20and%20religious%20rights>
30. ZROSTLÍK, David. 2008. Sionismus. In: *e-Polis.cz*. [online]. 7.8.2008 [cit. 2020-02-12]. Dostupné na internete: <<https://www.e-polis.cz/clanek/sionismus.html>>